Dar Пр. Миничев

J 22139

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186187776

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LIEK

ZA OBJESTNU ŽENU.

Digitized by Google

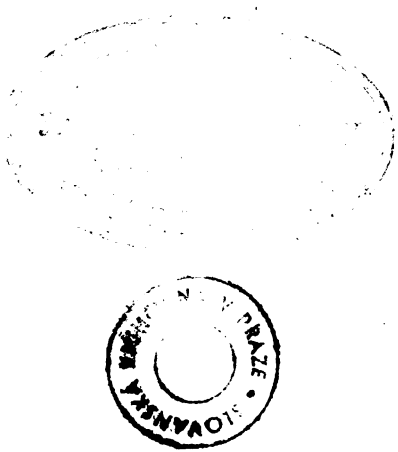

Digitized by Google

LIEK

ZA OBJESTNU ŽENU.

IZVORNO-NARODNA GLUMA

U TRI ČINA

JURA MATIE ŠPOR-A.

NA RIECI
tiskao i izdao Ercole Rezza
1857.

Digitized by Google

Y 22139

Ovu kajigu stavljam pod obranu zakona za one, koji bi htjeli prestampati ili igrati glumu.

Izdatelj.

509108

Digitized by Google

ŠTIONIKU.

O pjesmenoj vriednosti pritomne glume svaki i malo vješti lasno suditi bude. Mnienja i čutjenja, zaplet i odvitje prosta čina su u njoj razkriljena na način, da se ne teško prozrieti može osobna duševnost, naravan tiek dogodjaja i vladajući duh narodnosti, izradjena još dost daleko od žudjene namjene, nu morda barma onim ugodna, kojih pogled na zapuštenu polju pjesništva ove vrsti, se obradova i maljahnim cvietjem, niknutom na suhom kamiku.

Ali o valjanosti jezika treba nam ponješto tančiti razloženja i pomisliti, da onaj stopra doprie do vlastitosti sudca, koji ne samo razluča sadanji stupanj našeg besjedjenja, nego i bistrim okom udara do potrebe budućnog izobraženja, osvjedočiv se time, da mnogo, što se danaska čini pravedno, krasno i izvrsno, sutra se još pravednie, krasnie i izvrsnie

Digitized by Google

ustanoviti bude moglo, jer krasote jezika niesu samo iztvori nauka, nego i umjetnosti, koja se do svojeg vrha tek postupno domaknuti može.

Tim obzirom mi svi jesmo još učenici, a naime ja, koji jur u doba mladih ljeta nepriazno odsudjen, da najviše u tudjini boravim, veće književnom nego li pučjem govoru nastojati mogoh, zato kloneći se sadanjim običajim besjedovanja, harno pripoznajem njeka izjasnjenja o riečosložju, prihvatjena pomoćju Gosp. Prof. Vinka Pacel-a.

Svim time ne mogu odhrvati svako moje prednje načelo, koje morda još u dospitno služiti bude ukrašenju i potrebnoj prostnosti našeg golemog i jasnog jezika, o čemu drugom prigodom prostranie razglasiti budem moja mnienja.

Na Rieci mjes. veljače 1857.

PJESNIK.

Digitized by Google

LJUBEZNOM BRATU

DRAGUTINU ŠPORERU

veletrgovniku i brazilianskom namjestniku

konzularskom

NA RIECI.

Kad u djetinstvu daleko od roda
Nas tuga u tudjini razcvili,
To ljubav biaše bratinska, ka poda
Kriepoće nam i srdca omili.
Ti starii — bdieno si me vodio svud,
Naš Andjeo čuvar naknadi tvoj trud.

Kad lasnočudan ja — i mlad bez svjeti,
Ne spregnuh mo'e naravi šestokost,
Tva pomna ljubav meni viek prileti,
Podpiruć svedjer moju nejakost.
Sve sršbe i nevolje u meni
Tva dobi rieč — tvoj poljub medeni.

Digitized by Google

I resnim životom mi znasmo hranit
Bratinsku ljubav, ka bi štit i mač.
Ona premagaše nas vjerno branit,
Kad ljute tešnje ganuše na plač,
Kad smrt nam milu majku oteše, —
Kad prvu ljubu tvu — bol ubieše.

Kad kruti udes opet nas razstavi
Od doma, od otčestva premilog,
Već naših suza tiek se ne ustavi,
Do vrha hridi mora jadranskog.
Tuj i mi razdielit se morasmo,
Svih tugu tešu — tuj mi saznasmo.

Al' i razstupno bratska ljubav cvati,
I vjerne kriepi u srid nezgoda.
Ka mene i ostalu bratju prati
Kad sbuči oda svud nepogoda,
Sad uzm' — i u njih ime — malen dar,
Nek i sviet znade — naših srdca har.

Tvoj brat **JURO.**

Digitized by Google

Digitized by Google

OSOBE.

Slovin, pjesnik.
Zvanka, poslie **Gospoja Polinara**, } njegve
Dora, ... } hćeri.
Polinar, trgovac i posjednik tvorilnice.
Dania, njegov sinovac.
Ladinja, priatelj Slovina.
Bradač, **Vlasuljar**.
Uboga starica.
Prvi Sluga
Drugi Sluga } u službi kod Polinara.
Sobičarica
Puk.

Dogodjaj u glavnom gradu.

Digitized by Google

ČIN I.

Prizor I.

Soba u Slovina. Okolnost i pokućje ubogo.

Slovin,

(sjedi za prostom pisarnom; kako se zavjes digne, ustane pismom u ruci, koje pročita i za malo na pisarnu položi, pa zamišljen naprvo stupi.)

Nemilosni udesu moj! ti sva moja čutenja u gorke žalosti svratjaš i sada ljuto me siliš, da se nevriednom čovjeku klanjati moram, da posvetnicu mog zadnjeg umotvora prime i ovo moje najdraže tvorje na luč spravi, pa mene, kano prosjaka nadarjem od težnje sadanjeg ubožtva izbavi. — O neharna otačbino? tako ti naknadjivaš srca za tvom slavom uviek uzdišuća! *(kano da se raztriezne.)* Što to ludoslovim? Oprosti, ljuvezna majko, slaboj naravi čovječoj, koja uverižena, raskošni polet duše svedjer sliediti ne može, da sretnju našu budućnost čudom zamjeri i proviri, kako sred razvedrena iztoka sunčani bog svoje ognjene

Digitized by Google

konje već natjerava, da i našem jasnom danku tečaj začne. Jest, ovaj pogled kriepi moju dušu neokrajivom radostju i mene nada svaku potjeru životnih tuga uznositi bude, da tebi, milo moje otčestvo, sve snage mog duha posvetim.

Prizor II.

Dora i Slovin.

Dora,

(naglo unidje, zavitu lepenka (hartiu) rukom pruži.)

Raduj se, mili moj otče, evo — sretno dohitjene pomoći *(preda mu zavitu lepenku)*. Hvala bogu, da se time jednoč od nemilosti našeg kuće gospodara, izbaviti možemo, kome istom s ovim novcem — evo sada za moj rukotvor primjenim, dužni još najam izplatiti budemo.

Slovin,

(pregleda novce.)

Tužna siroto! tako maljahan nadar za toliki trud, koji te mnokrat do pozne noći zaposlova. Ne — hćerce moja, uzmi — *(novce joj pruži)* pomisli najprie na tvoje potrebe.

Dora.

(jaspre u djepić otčev ugnjete.)

Sačuvaj bože, da naš krvopia još dulje na platu najma čeka. Volila bi ulice proseć ob-

Digitized by Google

hoditi, nego još jedanput njegve pogrdne rieči slušati.

Slovin.

I meni to dosti muke zadà, — ali šta ćes? ovaki ljudi samo za stvarevnom srećom gone, koju za jedina boga na svietu priznavaju i časte, jer samo njegvom pomoćju naslade si bludna raskošja, za kojimi uvjek trepte. — Nu kud ja to krećem? (*Dori ljuvezno.*) Sretna ti, koja sada ćutiš, da nas samo tvoje zasluge od najgoreg zla sahraniše. A mene tuga mori, da ništa ne premažem.

Dora.

O moj mili otče! to mi zadaje bezkrajnu radost, da ti i ja jednoč očitujem, kako žudim tvoju težku otčevnu brigu olahšati.

Slovin.

Ljubezno moje diete! ti mi kažeš u svako doba, koje blagoćudno srdce u tebi kuca.

(Cjelune je živo, zà malo se naglo odvije.)

Ali — tužne uspomene! i Zvanka mi svoja hćerna čutenja jednoč predoči, pa sada svaku djetinsku ćud već izkrči, niti šta mari za naše potrebe i muke, premda težkim mojim nastojanjem tolike umjetnosti osvoji, kojimi se obilno okoristi.

Dora.

Ne sudi sestru takvom gorčinom. Ti znaš, da se zaručiti nada, pa to njeko, trudom za-

Digitized by Google

služeno blago, suprugu prinieti mora, da mu u kuću ne stupi, kano služkinja, koja svaku odjeću izprositi mora.

Slovin.

Zlo ti je to, kad ikoj uzrok želju, svoje potrebne roditelje pomagati, nadteče. Djetinska je ljubav krasan cviet, koj i na hridi kamenitoj svoju jasnu boju, bistrim uzduhom goji.

(Kano da se česa sjeća.)

Ah — evo — sad me druga tuga potisnù. Idjem knjigaru, da mu njeki rukopis za ponudjenu mi sramotnu nagradu izručim, jer za sada otečè od mene svaka ina pomoć, kao voda niz rieku.

Dora.

A zar priatelj Ladinja ne može da priskoči?

Slovin.

Ne ima miljeg brata na svietu. Ali kako hoćeš, da moju harnost prama njemu još nadalje uvećam, kad mi već svaka nada izčezava, da mu za me potratjeno blago, ikada vratiti uzmogu? Pa i on svojim maljahnim dohodkom — dosti brižno životuje.

Dora.

Ja ću se dakle pospješiti, da još i drugih šestero ubrusaca za prodaj dogotovim.

Slovin.

Naše su sadanje potrebe neustrpive. Ljuta

Digitized by Google

me sila predobi. Odlučih zadnji moj igrokaz Polinaru posvetiti, koj takav poklon, kako mi rekoše, blagosno nadariva i, što meni bolje služi on spravi moj drama takvim načinom, ko odbornik književnog družtva, na kazalište; počem, mi pripade obećana nagrada, ako predstavljanje slušateljem ugodi. Istina bog! to me do srdca sieče, da ja, ko prosjak za kusom kruha na tudjih vratih pokucati moram, ali sili sadanjoj drugim putem odoljeti se ne da. Upravo sam sada i pjesmu poklonicu u toj smisli već pripravio.

Dora.

To ti je krasna miso. Ne dvoumim, kada tvoj igrokaz uprizoriti i slovutještiti se bude, tvoje će se poniženje u slavovanje preobratiti. Daj mi hrlo pjesmu, da ju što ljepše prepišem, pak onda — hajd u ime bože — tome Meceni na glasu.

Slovin.

To ne mogu. Stid bi me zadušio, moju prosbu takovom čovjeku oglasiti. On služi u toj igri za Mecenata samo svojim blagom ponješto, nu znanostju i umnim razsudom malo se može dičiti. Već oddavna ovi moj igrokaz, na mjesto da mu radi natječajne nagrade sud čini, kod njeg pokoj uživa. Vidit ćemo sada, može l'taj lizivi poklon njegve miroljubne čudi nadražiti. Eno ti na pisarni pjesma. Ladinja preuzè stranu poklisara rado.

Digitized by Google

Dora,

(idje do pisarne i digne lepenku.)

Evo me za malo s gotovim prepisom.

(odstupi.)

Slovin.

Dvie sam hćeri tako različne duševnosti odhranio, premda obe jednakom pomnjom i ljubavju. I to mi kaže, kako na svietu dobra ne ima, koje od sjene ikojeg bližnjeg zla potamnjeno ne bi bilo. Zvankina oholost i svojevolja sve mi pod čemer podloži, bezkrajnu žalost čuteći, kad promislim, da se bistrost nje duše, koja u prošasno krasna biaše, ko nje tielo, nikad više ne povrati, jer luda ju objest posve gospodi.

Prizor III.

Polinar, Zvanka i prednji.

(Polinar i Zvanka unidju obuzetim naručjem.)

Zvanka.

A moj ćaćo! evo — čast imadem predstaviti ti Gospodina Polinara, zastupnika književstva na glasu, koji svojim pohodom našu kuću dičiti izvoli.

Polinar.

Želio sam pozdraviti otca ove krasne i premile gospojice, koja, kako se nadam, svojom

Digitized by Google

milostju naš savez u dospitno još čvrstje spojiti bude.

Slovin,

(u čudu — za sebe.)

Doista dobre zgode, da mi se Mecena tako predoči.

(Na glas Polinaru.)

Ja vam se priaznim pozdravom klanjam, žaleći, da me pripravna ne najdjoste, takav pohod dostojno počastiti. Moja siromaška kuća. —

Zvanka.

Ne staraj se za to. Gospodin Polinar zna, da soba ubogog pjesnika nije dvorana. A ja sudim, *(Polinara milo gledne)* da uz moju osobu i svu okolinu ukrašenu vidi.

Polinar.

Pravo imate, i zato ne tajim, moj gospodine, da živo i milo čutjenje prama vašoj hćeri mene amo uputi. Medjuto se ujedno i radujem, da vas, narodnog našeg pjesnika ovom prilikom pozdraviti i vama moju obranu ponuditi mogu, zadosti uvjeren, da ne dvoumim, kako naši književnici, ko maljahna djetca, bez podporne blage ruke, na uzkom i neukrčenom putu naše prosvjete stupati ne mogu.

Slovin,

(nemilo udaren.)

Oprostite Gospodine, vi sramotite takvim odsudom svu našu otačbinu, koja skokom u

Digitized by Google

malo doba dostignu, što drugi narodi iza dost dugog truda osvojiti ne premogoše. Ako i dosele naša mladež, u duhu otčestvenom po strani samo odgojena, književestvo dovoljno podupirati ne mogaše, ona za malo svoje okrepljene kreljute raztrieti bude, da u jasne višine poleti. Ali što ja to sada spominjem? Mlohavi pozori takvu promjenn previdjeti ne ume.

Zvanka.

Oj-oj-po malo, moj ćaćo, gledaj, da se tvoji pozori ne omlohave i ne odvrnu od pokrovišta, koje jedino-tebe još ukriepiti može.

Polinar.
(Slovinu.)

Oprostite, da ja sviet sudim, kako mi se prikaže, a ne kako bi mogao biti. Dje književnici za kruhom uzdišu, nije baš neprikladno reći, da i njihova duhovna napiranja o našoj milostivoj pripomoći stoje.

Slovin.

To štitnik književenstva progovoriti ne bi smio, jer znati može, da kad zora sine, sve noćne tmine odmah se ne kriju, ali njezin blagi pristup nedvoumno kaže, da ju za malo rajska luč sliedi, koja naš sviet razbistriti bude, ako i nebo mrklimi oblaci zakučeno po strani, svojim nevremenom krasnu ovu zemlju za čas još okali i slabe oči pomuti.

Digitized by Google

Zvanka,

(otcu na tiho.)

Šta to besjediš! hoćeš li gladovati? *(na glas Polinaru.)* Pomilujte! mog otca rieči nisu za tanka njerila. Vi znate, da pjesnici po svoju misle i nad našim uzduhom jezdeć — oštrom ostrugom u krilata konja udaraju, te njime kroz sve magle kasaju.

Slovin.

(čvrsto.)

Da se barem duhom nemila pridočja ovog mrklog svieta okane. *(Polinaru.)* Dotim — vi evo sada prvi biste, oznaniti mi, da posvetu mog umotvora na vašu čast blagomilo prijeti želite.

Polinar.

Jest, jest, izpričajte, to su samo moji besjedni načini, koji u svakdanje proste pjesnike smjeraju. Zato isto i će me poklon vaše izvanredne pjesme mnogo obradovati.

Zvanka.

Da ju zlatnim viencom uresite, koji vaše častno ime nosio i svietu javio bude.

Polinar.

Da kako! Vi znate, da mene vaše htienje posve gospodi.

Zvanka.

(otcu.)

Evo — vidiš, kojom milostju ovaj častevriedni Gospodin tvoju nevolju utoli. Podaj

Digitized by Google

dakle sada pjesmu poklonicu našem Meceni, da se jednoč oveseliš, kada tvoj igrokaz na luč stupi.

Slovin,

(za sebe.)

Budi — ubožtvo valja da se klanja.

(Na glas.)

Evo me odmah, da vam zadovoljim.

(ode.)

Polinar,

(Zvanki radosno se blizi.)

Doista — vaši utješivi načini svaku raspru miroljubno utaže. Takova oblast zlata vriedi.

Zvanka.

Kako to, moj priatelju? Ja sam vas više puta čula, dje rekoste, da vas ponješto moja žestoka krv plaši.

Polinar.

Ne tajim, da sam se od vaše vatrenosti iz početka našeg poznanstva kad i kad prepadao, nu vremenom, kad moja ljubav prama vama ugolemi, bih usvjedočen, da je ta vaša žestokost sjajan izvor obilna duha, koj sa svojim ugodnim žarom moju već ponješto uhladjenu krv baš pridno upiriti bude. Pokojivo moje srdce, sjedinjeno s vašim ognjenim čutjenjem, nas tako povoljno složi, da istom srednjim putom raskošja ovog života uživati budemo mogli.

Digitized by Google

Zvanka.

Po malo, moj Gospodine, do tog prizora još ne dospjesmo. Prie tog — mene počastujućeg saveza, treba nam se ponješto pridnje sporazumjeti.

(Slovin unidje s pjesmom u ruci.)

Slovin.

Evo pjesme, koja na čelu drame, vas štitnikom svietu glasi.

Polinar,

(uzme pjesmu i kroz očnice čita.)

„Blagorodnom i mnogoštovanom Gospodinu Vjekoslavu Polinaru.„

(Slovinu nevoljno.)

A je l' vi znate, da na ovom širokom svietu baš ja jedini to ime nosim? Kako je to, da vi ovdje moj posobni i mlogovrsni naslov izpustiti mogoste? Zar ja u vaših očih nisam posjednik glasovite tvorilnice, udo odbora književnog, kazališnog, poljodjelnog, povjestničnog, glasboumjetnog i. t. d. i. t. d.? To su moj priatelju svojstva, koja se bez truda i znojnih zasluga ne dostižu i kojih spomena dičila bi istom zato i vašu posvetnicu tim više.

Zvanka,

(naglo).

Da kako! to se razumi, to valja priložiti. Pustite, da ja to sporedim.

Digitized by Google

Slovin,

(za se ljuto.)

Pravo imate, da sam zapustio magare nakititi, koje tudj ures na sajam nosi.

(Na glas Polinaru.)

Oprostite, mislio sam, da vaše ime ova svojstva podpuna naznačuju. Medjutim — to budi po vašem mnenju.

Polinar.

Čitajmo dakle nadalje.

(čita.)

POSVETNICA!

Zanesenosti moje slabo tvorje,
Uzdano pod tva krila utečè,
Dje krasno ujasniti će mu zorje,
Kom duga tmina dolaz poreče.

Ti budi sloboditelj njegov blagi,
Budućnost častit će tvoj vriedni dar,
Kog joj sahraniš u golemoj snagi,
Kom jednoč upirit će srdca žar.

(Polinar ogleda i obraća lepenku.)

Meni se čini, moj priatelju, da vi time vašeg pokrovitelja dosti malo dičite. Naravno — vi milujete svoje tvorje, ali politika bi vas uputiti mogla, da mu se i sloboditelj malo jasnje svietu oznani.

Digitized by Google

Zvanka.

Oprosti moj otče, da ti ja o tome gotovu istinu kažem. Kad se ubogi pjesnici na milost kojeg blagodarnika slone, valja da se pred svietom takvoj osobi izvrsnja počast prida. Nu tvoja posvetnica ne javi, ni što je ni tko je ovaj tvoj zakrilitelj, ne spominje njegovo običajno štitanje umjetnosti i svake ine narodne slave, ni besjedom glasi čine uljudnosti i milosrdja; svega toga — ne ima u tvojoj pjesmici, tako da čitatelji izvan našeg grada, njega za tvog kuma oli pobru držali budu.

Polinar,

(naglo.)

Sve ove rieči vaše hćeri izlaze kano iz moje duše. Doista nije čudo, da vi vaše poslove tako slabim uspjehom u sviet odpraviste, jer zanj dost malo marite. Naši se pjesnici moraju klanjati i moliti, da slušatelje i čitatelje svojim umotvorom nadju, jer se naša izobražena čeljad umi tudjom duhovnom hranom bolje odgojiti, nego s-vašim pjesničnim igraliam i neotesanim izmišljotinam. Ako vi moju zaštitu želite, valja da i to veledušno moje milosrdje pripoznate, castite i pred svietom proglasite.

Slovin,

(srdito mu pismo iz ruku trgne.)

Dosti sam se dugo borio s-nezgodom ljutog udesa mojeg, dok me tužne okolnosti prisiliše, mojim poklonom vas počastiti, kog samo gla-

Digitized by Google

maze i gladnici Mecenom diče, i koj razsuditi ne umi kako narodi najpridnja svojstva iz duha i srdca svojih pjesnika crpe, koji slovom i uznositim čutjenjem uče čovječanstvo u krieposti, ljudoljubju i istinitosti, uzmnožnje, neg ika druga svjetovna vlast. Volim svaku tugu prije protrpiti, nego da se vedrim duhom tamnom bludu klanjam.

(naglo odlazi.)

Prizor IV.

Zvanka i Polinar.

Zvanka,
(za otcem gleda.)

A va! koje djetinsko umnovanje! moj ubogi otče, tebe ni starost ni siromaštvo na bolji put već ne sprave. Bi reć, da takovi ljudi uvjek sanjaju i da uče na mjehurcih midlenih krasote šara.

Polinar.

Sasvim time baš sve besjede vašeg otca nisu lude. I mi po strani tako mislimo, ali politika put upravlja, da se takova mnienja što više izkrče. Kamo bi dospjeli s oholostju književnici, da im se to u obraz potvrdi. Pa ta njihova nadnaravna ćutljivost obćila bi s priesnim žiteljstvom, kano da ovo samo iz andjelskih duša prolazi. Takav optimizam najlasnje radja aždaju grehonosnog socializma.

Digitized by Google

Zvanka.

Doista — ja se mnogo radujem, što se sretoh svama i na polju mudroslovja.

Polinar,

(ruku joj prime.)

Ah — sada nije doba, da se takove gonetke zapletu. Pomislite milosno na to, što sam vam već jutros odkrio. Ja ne mogu silu moje ljubavi već nadalje uzpregnuti, niti odstranjen od vas poživiti.

(Naglo pred njom klekne.)

Zato — evo — uslušajte vašeg umoljnika i pokłonite mu vašu desnu, koji dar svakom nasladom moju budućnost ogrnuti bude.

Zvanka,

(za sebe.)

Oj-oj! po malo moj starče, dok se na tanje sporazumiemo.

(Na glas.)

Vi me doista smetate, Gospodine! molim. *(digne ga.)* Ja u ovo doba tako jasna poklona ne izčekivah.

(Kaže na posjedaču.)

Dostojajte se za malo posjesti. Tako prevjesnu stvar valja hladnom krvju promotriti i zdravim očima obhoditi.

Polinar.

Pravo imate. Politika nas mora svedjer gospoditi. Dakle posjedimo, da se hladnom

Digitized by Google

krvju raztriebi, što bi moglo naših srdaca sjedinjenje za uvjek učvrstiti.

(Oba sjedu na posjedaču.)

Istinabog! razlika naših godišta bi me ponješto uplašiti mogla, ali ja mislim, da se ženidbe u nebu priredjuju, jer sa svom snagom ne bi mi bilo možno, moju ljubav prama vami pobjediti, ol u vjernost vašeg ljuveznog pouzdanja najmanju dvoumost staviti.

Zvanka.

Po strani pravo govorite. Ako vašoj priazljivoj ponudi pristupim, vjerujte tvrdo, da se moj život samo vašoj sreći kloniti bude.

Polinar,

(naglo.)

O rajska dušo! izusti sve tvoje želje, da se to presretno zaručenje veće ne odaleči.

Zvanka.

Dajte posluh mom iskrenom očitovanju. — Znano vam jest, kojom ugodnostju život provedoh. Njekoji već mladići moje odrečje odnesoše, jer ne samo da za takve vjetrenjake ne marim, nego se i čvrsto držim tog načela, da ako moj djevojačni stališ promienim, meni još obilatnji danci, nego sadanji, prikazati se imajn, da se ne sjetim slobode izgubljene žalostju.

Polinar.

A zar vi u mojoj kući sve vaše želje utješiti nebi mogla?

Digitized by Google

Zvanka.

Bi — doista. Ali mi smrtni moramo svedjer na vječni razstanak misliti. Po istinosličju vi mene žalosnu udovu zapustili budete, a vaš sinovac se za maćihu baš odviše priazno starao ne bi.

Polinar,
(za sebe.)

To baš niesu glasi ljubotvorni, ali — šta ćemo? i gospojam se ne može politika posve zapriečiti, a moja je ljubav, vaj! već svu zapustila.

Zvanka.

Vi promišljavate?

Polinar.

A ništa — ništa — začeo sam na tihu računati, premda prava ljubav račun mrzi.

Zvanka.

Jest — u mladosti, zato isto se ova mlokrat zaračuna i prevari. Ali mi — mi smo već od njenih okrajina odstupili i valj da oči pomno svuda steremo.

Polinar.

Da kako! Našu sreću samo stavni računi utvrde.

(Opet za malo pomisli i na tihu reče:)

Zaludu sve motrenje, kada ljubav silna gospodi.

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE

Digitized by Google

(Naglo na glas.)

Dakle evo — ja vam dajem tretji dio sveg mojeg blaga u zaklad.

Zvanka.

Eto prvi uvjet bez oporječja primam. I drugi se neće teže ustanoviti. Na tako dugi i mlogopotrebni put valja se pridno pripraviti, jer od tud već povrata neima.

Polinar.

To je mudro, sve sprva dobro prirediti i na svaku zgodu pozorno paziti, da se po svakom vjetru jidra poravnati mogu.

Zvanka.

Vi ljubite i štujete vašeg sinovca. I ja želim, da tako vjerno prijateljstvo uvjek učvrstjeno stoji, nu mislim, da se to na nikakav način dostiglo nebi, ako bi mi morali šnjime pod jednim krovom stanovati. Zato bi bolje bilo, da se u tom smislu šnjime razdružite.

Polinar.

Ljubav supružna nadteče svaku drugu. Premda kuća, u kojoj bivam, baštinštvu Danie patri, i to na vašu sporediti se bude, jer on je dobra duša i samnom se lasno sporazumi. Nedvoumite, to će se po vašem htienju svršiti.

Zvanka.

Sad evo još tretji i zadnji uvjet.

Digitized by Google

Polinar.

Do tretjeg bog pomaže. Eto me na vašu zapovied.

Zvanka.

Ako želite, da moja harnost i uz nju moja ljubav mene neizmjenjivo obuzme, valja da moje životovanje muzikalnim i družtvenim ugadjanjem proteče, jer moja duša, odgojena tom hranom, morala bi se bez nje životom razstaviti.

Polinar.

Kako možete pomisliti, da bi ja tako jasan biser olovom oli gvoždjem nadkovati mogao. Mi ćemo se svakom dobru veseliti i svaki nam danak nove radosti dobude. Evo me srdcem i dušom tebi usužnjena.

(Oba se dignu i zagrle.)

Zvanka.

Moj vriedni priatelju. — Častovanje zamjenito, spojeno sa ljubavju, savez učvrsti, koj se uzprkos svakoj nezgodi, već do kraja života ne odvije.

Polinar.

O sretna mene! *(dočim klobuk uzme)* Evo odmah tećem, da za kratko doba tvojom desnom pred otarom oniadjen, u nov prekrasan život stupim.

(Poljubi joj ruku i hoće, da naglo odskoči, nu na jenkrat nemilo zaviče)

Vaj! *(za sebe)* o zlokobna članobol, zar se i sad javljaš?

Digitized by Google

Zvanka,

(začudi se.)

Šta je to?

Polinar,

(silom bol utaži.)

Ništa, ništa, moj andjele! premožnost raskošja srdce mi probada. S bogom! evo me za malo opet s tobom.

(Po malo šepajuć izlazi.)

Zvanka,

(za njim gleda, pa smiehom naprvo stupi.)

Ubogi ljubobože! ti se moraš meni klanjati i mom gospodstvu služiti, a tvoje varljive verige nejakim dušam naprtiti, koje zaslieplјene jasnostju tvojih ruža, zakova pod njima sakrivenih ne vide, kojima slaba srdca ženska zakliešte i zarobe. Neima vlasti, koja bi mi mogla žezlo iz ruku skinuti.

(Ode.)

Prizor V.

Dora i Dania unidju.

Dora.

Molim, da se za malo ovdje ustrpite, ali — ako zapoviedate, uputit ću mog otca, kako se vrati, k vami.

Dania.

Požalio bi time dosaditi mu. Ako me izpri-

Digitized by Google

čana držite, uslobodim se vami očitovati, da me čekanje u ovom času vrlo raduje.

Dora.

Izvolite me dakle nedvornosti odriešiti, ako vas ovdje za malo na samu pustim, dok sestru zovnem.

(Hoće da odlazi.)

Dania,

(ju naglo za ruku prime.)

Dopustite krasna gospodično, da mojim očima, samo za kratko doba, jasna prikaza vaše osobe ugodi, da im to vaše milo, krepostju uznosito i nevino srdce na blizu zasine, koje, dok još društvo vaše sestre uživah, žali bože — upoznao nisam.

Dora,

(ruku odvije — smutjena.)

Oprostite — Gospodine! ja vas ne razumiem.

Dania.

Vi nesumnjite. *(za sebe)* Sad ne služi u kolu spisivati, šta baš u srdce udara.

(Na glas.)

Djetinska mila ćut hrani sve kreposti obilatno. Ja bih kupitelj vaših prikrasnih šest maramica, koje radi izvanredne ljepote mlogo većom cienom prodati mogoste, i zato ne hoteći si savjest oskvrnuti, poslao sam otcu dvostruku svotu u knjizi, priateljski ga moleći, da to nadodanje za blage djetinske ruke primiti izvoli.

Digitized by Google

Dora,

(na tihu — veselo.)

Koja sreća — opet nove pomoći.

(Pomisli i kano da se prepane — na glas.)

Ne znam doista — kako će moj otac ovi vaš veledušan čin suditi?

Dania.

Niti znaste vi, ni vaš otac, ni prodašica vašeg rukotvora to mlogovriedno djelo procieniti. Dotim — ja to protuslovje lasno u lice otca slomim. Vi uz to moje uspoznanje — vaše, bezkrajni trud žrtvujuće djetinske ljubavi, blagosno primite i dopustite, da moje iskreno ćutjenje svu svoju radost pred vami rastrije.

Dora.

Stid me je od vas, što takvom miločudnošću dičite ono, što je dužnost svake hćeri i od sveg svieta ko takva se uznava. Ali koja se preblaga radost sa nje ćuti, to zna samo vjerno srdce ljubežlive hćeri, nit bi se moglo ikom inom srećom promieniti.

Dania,

(na tihu — radosno.)

Koj primili stvor!

(Na glas.)

Vi me do živa ganuste; ipak nedvoumim, da nakitjena tako izvrsnimi svojstvi, još i druga raskošja u dospitno uživati budete, koja vaše bistro srdce još uzmnožnie prominuti budu.

Digitized by Google

Dora.

Izpričajte Gospodine, ako vam kažem, da može samo nevina duša, svjetovnom pohoti još ne udarena, izvrsnu sreću uživati, jer i do sada vidjeh, kako životne želje, u prikaze svieta postavljene, oči potamne, pak i pogledu svoju izvornu bistrinu krate.

Dania,

(mlogom zanesenostju — za sebe.)

Jest, jest! ja te ćutim — primile ljubavi rajski žaru!

(Naglo joj ruku prime — na glas.)

O koju ste vi sreću u vašem krasnom srdcu onome sahranila, kome se jednoč na milost sklonilo bude. Ah da li bi moja zgoda takovu radost meni naviestiti mogla!

Dora,

(duboko zgodjena, za sebe, dočim ruku slobodi.)

A kako mi duša zadrhta! *(na glas)* Vi me sve to više smetate, premda bi pomisliti morala, da ove vaše rieči na izvršivanje običajne dvornosti smjeraju. Medjutim ne mogu zatajiti, da mi i više još, nego vaš radostan govor, ugodan vaš pogled nečutjenu dosad blagost udiše.

(Naglo — za sebe.)

Za boga! što sam to sad rekla!

Dania,

(ju raskošno za ruku prime.)

O Dore moja primila! to su skladnoglasni

Digitized by Google

udari ljuboboga, koj naša srdca zamjenito uže-že. Evo uzmite ovu desnu, i vladajte njome do svrhe života.

(Hoće da ju zagrli.)

Dora,

(ugodno poplašena — se odvije.)

Za boga! što činite? *(on joj ruku vatreno poljubi, uz to Ladinja unidje i prestrašen postoji.)*

Prizor VI.

Ladinja i prednji.

Ladinja.

Krasno — doista to je mlogo krasno.

(Naprvo stupi.)

Dania.

Radujte se mojoj sreći, ov će andjeo moj život ublažiti.

Ladinja.

Kuku lele! kamo ste zabludili?

(Oba u njeg začudjeno vire. On do Dore stupi i čvrsto ju gleda.)

Vidi, vidi! mislio sam, da ste cielo vaše srdašce već otcu poklonila. Nu on vam morda polovinu u takvoj potrebi opet vrati, ali druge nevolje vas čekaju, kojim se teško ukloniti budete.

Digitized by Google

Dania.

Šta to znamenuje? ja vas ne razumiem.

Ladinja.

Potrpite se za malo, pa ćete lasno saznati, da se ta vaša osnova bez kukanja ne zgradi.

Dania.

Molim vas, varujte se sada vaše zlokobne ustrpivosti.

(Dori.)

Što bi se našem sjedinjenju opriečiti moglo, ako vi meni vaše ljubezno srdce poklonite?

Ladinja,

(naglo.)

Njeino srdce! cielo ne, cielo na nikakav način, a radi polovine treba boj biti i još njekoje tegote podnositi.

Dania.

Budi polovina. Sa takvim dionikom i ova mene posve usrećiti bude. Ali — ne mučite me na dalje, kakve to sumlje i dvojmbe imate?

Ladinja.

Dočim vi kanite jednoj sestri cvietna kovja naložiti, eto već druga sestra vašeg otčuha i ružam i trnjem nakitila, svoje žezlo gospodujuće nad njim dižuć. Ona mi istom sada sve na tanko izpovjedi.

(Oba se veoma začude.)

Digitized by Google

Dania.

Je l' moguće! On mene dakle u toj prigodi poslušnuti nehti. Doista ne sumljah, da će se to tako naglo dogoditi.

Ladinja.

To nije čudo. Na tom svietu većina naglostju grieši. A to se posve lasno dogodi, da krasne i lukave djevojke u prigodnom trenutku starčiće pomame.

Dania.

Ja ipak i sad još pametju ne dosižem, kako bi to naše sretno sjedinjenje smetati moglo?

Ladinja.

Vi — kako vidim, gospojicu Zvanku malo poznate. Pustite da vam maćiha bude, što za malo dneva se uredi, ustrpite se — pa ćete vidjeti.

Dora.

Kako bi to moglo biti, da se sestra mojoj sreći opre? Takova nesklada u nas ne tražite.

Dania.

Umirite se. On drži uvjek gospoje manje ciene, nego u istini vriede, dotim se ja za njenu protivost malo staram. Moj me otčuh, ko priatelj uslobodi, da život po svojoj volji uredim. A moje majke baštiništvo i moje ine okolnosti mi dopuste sreću, evo sada blizu, povoljno osvojiti. Mene jedino muči prenagla o-

Digitized by Google

dluka mog otčuha, koju bi morda još odvrnuti mogli.

Dora,

(nevoljno.)

Što to velite? vi bi dakle proti sreći moje sestre radio?

Ladinja.

Eto opet smo naglostju zabasali.

Dania,

(Dori.)

Ne — dušo moja! vi ne znate, vaša ljubezna — nu ponješto odviše žestoka sestra, ne zna svih posobnosti mojeg otčuha i zato bi dobro bilo, prie uputiti ju.

Ladinja.

Zaludu, svimi napori vi ne svrnete ove već okončene stvari. Kada starce ljubav zabludi, ko slezobolni samo jednom misli žive, a za drugo ne mare.

Dania.

Budi kako mu drago.

(Doru za ruku prime.)

Vjerujte tvrdo, neima sile, koja bi naše sjedinjenje rasporila. Idjem odmah, da se s otčuhom sporazumim, a vi se uz to s vašom sestrom dogovorite, dok ju ja ko buduću maćihu pozdravim.

Dora.

I ako joj kad i kad krv žestoka um preteće,

Digitized by Google

na dnu njezina srdca sjeva bistra iskra. Ona se vašoj odluki protiviti ne bude.

Ladinja.

Vjerujte, da to bez ljute borbe ne projdje. *(Danii)* Ona vam ne oprosti, što se od nje odstranište. *(Dori)* A vi, dosada samo pomilovana, kad vas srećom, koju ona zadobiti ne mogaše, nadarenu vidi, vama će ta bistra iskra njezina srdca ko munja sinuti. Takove žene sve pomute i zamotaju, da se maća Skenderbega hoće, za razdvojiti, sto zapletu.

Dania.

Vi to sve na crne oči vidite. Pustite da nepriatelj pred pozore naše stupi, pa ćemo se ogledati.

Ladinja.

Moj bože! Kolike nevolje bi se odbile, da nam se nepriatelji i njihovi načini postupanja kažu? Baš to ti je najveća žalost, da tolike sile i snage u borbi proti upirinam i nevidivo steranim varkam žrtvujemo, pa nije ni čudo, što si u toj tmini glave razbijemo. Potrpitese, pa ćete vidjeti.

Dania,

(naglo.)

Sačuvaj bože, da se mi dotle potrpimo. Evo ja tečem. —

(Uzme klobuk i pred Doru stupi.)

Krasna dievo! izpričajte me otcu, dok se vratim i molbu moju pred njim izustim.

Digitized by Google

Dora.

Svaki vaš koračaj može našu sreću rediti.

(Dania joj ruku poljubi i Ladinju pozdravi, te naglo odstupi. Dora za njim gleda.)

Ladinja,

(kano za sebe.)

A va — krasna ti je ta ljubav naše mladeži. To sanja, kao da je u zelenom, posvud slatkim votjem nakitjenom, gaju, pak obje ruke naglo pruža, bez prestanka blaguje, i nezrelo i tvrdo i gorko s listom i korom guta, pak onda — za malo ju težnje potisnu, pa se naglo i nevoljno zbudi, pak — izmučena već iza prvog sna čuti, da okušenja bez čemera neima.

Dora,

(uz zadnje rieči mu se bliža.)

Ne razumiem što rekoste, ali ste me tom vašom zlokobnom viestjom ružno poplašili. *(malo pomisli)* Šta morda Dania još nije do ljeta prispio, da svoja prava u slobodi ovrši?

Ladinja.

A tako valja u cieli kologled zaviriti, ako li hoćemo zdravo napredovati. Sad ću vam to plašilo kazati. Baština od majke Danii zapisana, mora mu se i prie zrelo doba izručiti, ako se oženi i otčuh proti djevojci temeljitna opora neima. Sudite sada, da li vam se vaša mila seka, dosti razdražena od svog odstupnika, ne osveti. Ne htjedoh to prie ni spome-

Digitized by Google

nuti, da vatru još ne umnožim, koja zatravene i preveć užiže.

Dora.

Da bi tako i bilo, to se s vremenom lasno poravna. Mi budemo dotim krasno doba bistre ljubavi, od koje sve nade jasno cvatu, malo produljeno uživali.

Ladinja.

Da kako. — Samo da vihar i led to milo cvietje ne razori; pak i mužići mlokrat ko metuljčići u svaku jasnost rado polete i u toj naglosti si kreljute oprle.

Dora,

(nevoljno.)

Vi danas mnogo zanosito govorite. Kakove bi to jasnosti bile?

Ladinja.

No — da bi to baš i kojeg krasnog obraza pozori bili.

Dora,

(zatrese i zavapi.)

Vaj!

Ladinja.

No no — po malo, ne velju, da to tako biti mora, ali dobro jest na sve pomisliti, za svaku zgodu uha i oči napete držati.

Dora.

Ali zašto baš na najgore misliti?

Digitized by Google

Ladinja.

Jere se tako najprie strpivosti prignemo, što je naime gospojam od najveće potrebe. Vi ne znate, kako u njekih naroda, što se suncu klanjaju, redovnici svojim djačićem ustrpivost uče. Ja ću vas uputiti. — Svaki dan valja da takav djačić tekom sata blizu pčeljinaka, gologlav i bosonog se prošeta; zatim u samostan dospjevši, mora na slikovan čavao svoj kabančić objesiti, nu ovaj ne ostajuć na čavlu, na tle pade, a djačić valja da ga odma digne i opet objesi, i da tako jednakom strpivostju čitav sat radi; potim —

(Slovin naglo unidje.)

Prizor VII.

Slovin i prednji.

Slovin,
(nasrdno Ladinji.)

Dobro da te nadjoh. Slušaj me.

Ladinja,
(ko prie namješten.)

Ustrpi se za malo, dok moj poučan govor svršim.

Slovin,
(nemirno.)

Sad ne služi ta babja poslovica. Slušaj!

Digitized by Google

Ladinja.

(krene se Slovinu.)

Dobro. (*Dori*) Ne zabudite, na kojoj smo. Još drugih mlogih izkaza imade. (*Slovinu*) Evo me — šta je?

Slovin.

Polinaru i Danii sam pismeno naviestio, da se radi uvrede osvetiti moram.

Dora,

(zavapi.)

Za boga! što si reko?

Ladinja.

Ta mirujte, slušajmo, pa ćemo saznati.

Slovin.

Polinaru sam ne samo posvetnicu porekao, nego i javio, da ću za malo njegvo surovo postupanje u književnih poslovih svietu oglasiti. S druge strane, ako silom moj zet postane, a to mojim blagoslovom sreći dopriet ne bude.

(Dora se pripane.)

Ladinja.

Prenaglio si se, da budeš mene slušao, nebi tako zagazio. Medjuto — zatraveni starci, ko pauci na stieni, drže se čvrsto, dok ih posve ne pometeš.

Digitized by Google

Slovin.

Podpomaganje i štitanje književenstva nije prikladno uzeti ko družtvene igralie i samo po svojoj volji i misli i prigodi opremati. Na tom se polju može samo zrelom umjetostju, vještim razsudom i bistrom narodnostju na slavu otačbine napredovati. Znadem, da s mojom sržbom dosti vražde dozovem, nu meni, ko mučeniku, valja za bolju budućnost mloga podnositi.

Ladinja.

To je sve liepo i pravo, moj brajko, ali bez koristi, jer moćni ljudi nadju lasno pod svakom krinkom uzroke, te izpričaju, zašto tako djelovaše. Molim te, okani se toga za sada i upokoj se, do sutra ću ti stavnia poručiti moći.

Dora,
(otcu.)

Nemogu žalosti dalje podnieti. Oprosti, moj otče, što si Danii poručio?

Slovin,
(strastno.)

Njemu, koj za tvoju jučer već platjenu radnju, meni danaska još jedan jasni dar posla, da ubogu djevojku svojim nevriednim bogastvom dovabi i zarobi, njemu sam te smradive novce vratio i oglasio, da ako za sat svoju namjenu pridno ne izpriča, samnom se biti mora.

(Dora i Ladinja se prepanu.)

Digitized by Google

Dora.

Za boga! što si učinio?

Ladinja.

Ubio si tvoje milo diete nesretnom naglostju.

Slovin,
(začudjen.)

Što besjediš — kako bi to moglo biti?

Dora.

Bojim se, moj otče, da tako bude. Evo — Dania sad ovdje moju desnu izprosi, žaleći, što molbe tebi u lice izustiti ne mogaše, jer moraše svog otčuha tražiti.

Slovin.

Ne — to ne može biti. On bi bio mogao i morao svoju namjenu meni najprie objaviti. Objestna mladež u tome igraliu traži, dapače hvasta se dike vriedna, ako koje nedužno srdce uverižiti može. Zato ako se za sat mojoj uredbi ne prigne, ja ga stignem.

Ladinja.

Kako to vi ljudi, na tanko izobraženi, muke izobrivate, pa se na njih protezate. Ne imam li ja pravo, da ovu vašu bezkrajnu naglost opsujem? Jesmo li mi trgovci, ol vojnici ol brodari, da takvom hrlinom postupamo i rieči iz usti, ko kamike iz ruku hitamo? Tvoja namišljena sumnja nikakva temelja ne ima. Ne

Digitized by Google

dvoji, on će ti odgovoriti, ak i malo kašnje; strpi se, pa ćeš vidjeti.

Slovin,

(nevoljno.)

Doista — već mi dodija ova tvoja neumoriva poslovica. Kad se o časti radi, strpivost zlo služi.

(Pomisli i kano da se česa sjeti, pa naglo k Ladinji stupi, te ga zagrli.)

Oprosti, moj vriedni priatelju! *(Dori rukom kaše)* Bojazljivost, da se ovo neprecienivo blago ikojom sjenom nečednosti omagli, um mi smeta. Ti, koj si toliko puta moju zlokobnu naglost utažio, i sada moju žestoću umiri i reci, da i ti svu vjeru na iskrenost Daniine odluke sloniš.

Ladinja,

Moj brajko, ja o tome ne dvoumim, ako se baš i ne bi mogo zakleti. Nu istom zato valja se potrpiti.

(Dori.)

A kako vi o toj stvari mislite? Vaše oko bistrie vidi, nego naše.

Dora,

(odlučno.)

Ja, štujem načela mojeg otca. Ako Dania prama meni kreposnu ljubav goji, prietnje ga otčeve odstraniti ne mogu, pače njegovu sumnju štovati mora i oporavdati bude. Ako li to ne

Digitized by Google

obavi, ja se svake uspomene na njeg lasno okanim.

Slovin,

(srčevno ju zagrli.)

O krasna moja dušo! ti umieš sve moje žalosti osladiti.

(Dočim ju opetovano na svoje prsi tište, unidje Zvanka.)

Prizor VIII.

Zvanka i prednji.

Zvanka.

Doista — liepa prizora! Vi nedvoumno žalite, da se i to vaše milo diete na sjajni pir još ne pripravlja. No i za nju će se kakav takav mužić naći.

Ladinja.

Da kako! mužić, to jest: mladi vrli momčić, a ne mužina, kano što bi se stari zaručnici nazvati morali.

Zvanka,

(sržbeno.)

Vaša presnoća malo me dira.

Ladinja,

(krene se Slovinu i Dori, koji na tihu govoriše.)

Nu zašto ne oveselite to ćutivo srdce ugodnom novinom, u koju se možete vjeredostojno pouzdati.

Digitized by Google

Slovin.

Okani se toga neharnoga djeteta, koje sve moje muke i žrtve, što zanj podnesoh, čemerom mi vratja.

Zvanka.

Ne znadem, kojim sam griehom obiedjena. Ako po svoju mislim i živim, tu nije nikakvog uzroka svadji. No želim, da ti tvoja Dora veće brige ne zada, nego ona biše, koju si s mene imao.

Dora,
(prime ju ljuvezno za ruku.)

Mila seko, čini se, da i meni dobra sreća dovoljnu budućnost pripravlja.

Zvanka.

Kakova bi to sreća bila?

Ladinja,
(videć Doru zastidjelu.)

Ja ću vam to laglje oglasiti. U ovi je čas Dania za njezinn desnicu snubio.

Zvanka,
(čudom zapanjena,)

Zar ste poludili! *(za sebe)* Dania, kome u zalud napela sam zančice, da mu srdce zauzlam.

(Na glas, zlo potištenom navidostju.)

O — ja vam se podpuno radujem. Dora — djevojka je dosti krasna, da uzbudi pohotjen-

Digitized by Google

stvo u mladu čovjeku. — Pa je l' to već tako utvrdjeno, da se sa svom stavnostju proglasiti može? Jeste li pomislili, da se Dania bez privolje Polinareve zaručiti ne može? a što ovaj odsudi, to i sada već o mom htienju i mnienju stoji.

Slovin,
(sržbeno Zvanki.)

Opaka dušo, ti bi dakle tvoju oholost i navidnost tolikim gnjevom prama sestri gojiti mogla?

Zvanka.

No — nije togla zla, vidit ćemo. To jedno iz uma ne pustite, da vam premoćna maćiha budem i da je vaša sreća u mojoj milosti.

Prizor IX.

Dania i prednji.

Dania,
(naglo unidje i Slovina za desnu hvata.)

Moj vriedni gospodine! evo me pred vas, da me sudite i mojoj naglosti oprostite, kojom bez vaše privolje srdce preblage vaše Dore osvojiti se usmielih, ali — bivši to iztvor presretne zgode, u kojoj meni sva bistrina njezine krasne duše zasjevnu, moj se um snebi nad zanesenosti golemog čustva, koje sve sile pred blagim kipom rastrieti moraše. Zato evo —

Digitized by Google

sada opetujem u častan obraz vaš moju silnu prosbu za nje desnu.

(Zvanka vele nemirna.)

Slovin.

Moj priatelju, vi nam dvostruko kažete, koje je uzvisene ciene vaša ponuda. Budi sada sasvim otčevnim blagoslovom proslavljena.

Dania,

(Doru za desnu prime.)

A vi premila dušo, je l' i vi ćutite, da moje srdce vašu rajsku ljubav vriedno nadariti može?

Dora.

Sve su moje želje samo vašoj sreći poklonjene.

Zvanka,

(čemerno — za sebe.)

Šta je to? mene nemarno zaostavi.

(Na glas.)

Koj prekrasan izved uznosite sreće, u snu nikle! žalibože, što se sve to, tako liepo pripravljeno, dosti kasno i tegotno dovršiti može.

Ladinja,

(na tihu.)

Eto – već počima vjetar i more nizdolu zavijat.

Zvanka,

(Danii.)

Vi znate, da za uživotiti ovu vašu jasnu nakanu, hoće se pomoćnih ruku vašeg otčuha.

Digitized by Google

Danja.

S kime se ja već u svemu sporazumio jesam.

Zvanka,
(rugom.)

Čemu se vama od srdca radujem, nu to jedno samo ne proziram, da li znate, da i ja njekoje uvjete s otčuhom učvrstih, uz koje se bude mogla i njegova privolja ponješto uspregnuti. Ne čudite se mojoj neslozi i tražite joj uzrok u prošlosti, koja me priklanja vašoj namjeni još za malo oprieti se, jer ne bi rada, da i moja ubogа sestra, kano jednoč i ja, vas nevjerna vidi. Za malo doba ću vam, ko maćiha, još na tanje moja mnienja predočiti.

(Naglo odstupi.)

Slovin.

Koja nesviest!

Ladinja,
(Dori.)

Vidite li, koja bistra iskra iz nje srdca sjeva? No — mirujte, ne može baš posve put vodi prepriečit, da ne brzi, nu samo će je pomutiti i zakaliti, što više.

Danja.

Da svojoj ponositosti i obiesti zadovolji. Sad nam treba staviti pamet na pletke, koje će nam pripraviti. Ako i za malo našu sreću odstrani, neće je moći nikako odvrnuti. Uz to moramo mi radi tužne budućnosti otčuha protiva njoj raditi i njeki način iztražiti, koj bi mogo ovoj bezkrajnoj obiesti kreljute postrići.

Digitized by Google

Slovin.

U tom poslu ćete se skoro umoriti.

Dora.

O moj otče! ti prostiraš odviše kruto tvoju nevolju na nju. Sjeti se, koliko si puta ti njeno srdce ganuo.

Slovin.

Toga već odavna ne bi. A to će jasno zaručenje njeinu oholost još više uspeti.

Ladinja,
(koji zamišljen staše.)

Evo — mniem, da me jedna moja miso prevariti neće.

(Danii.)

Vaš će se otčuh, koj vas iskreno ljubi i štuje, nedvoumim, uputiti, da trebamo njeko dostojno lukavstvo prama ponosu njegove ljubice?

Dania.

Ako samo time ne dodje u opasnost njegva neizmjerna ljubav; ne dvojim, da će i on uz to pristati.

Ladinja.

Na svaki način treba da se šnjime o toj tananoj stvari malo na tanje porazgovorimo, onda lasno ja pogodim, čemu se nadati možemo.

Slovin.

Kažite mi, kakovi bi to načini bili?

Digitized by Google

Dora.

Njezin će jasni duh svaku vašu osnovu u napried zamjeriti i razoriti.

Ladinja.

Oj-oj, krasna gospodično, i mi smo već nekoje gospinske učione protekli i nedvoumimo, da se i za tu lisicu zanke splesti mogu. (*Slovinu*) Ti se potrpi, dok s Polinarom probesjedim, onda ću ti svu moju namjenu raztriebiti.

Dania.

Dakle hajdmo, da ga odmah obsjednemo.

(on i Ladinja uzmu klobuke.)

Dania,

(Dori ruku poljubi.)

S bogom, mila djevojko! ma i ostao bez svake poželjene posljedice ovi naš pokus, oslonite se na vjernu ljubav moju sa svom pouzdanostju.

Dora.

Ne ima sile, koja bi je onemoćiti mogla.

Slovin.

Izdati će vas mlohavo srdce Polinara.

Ladinja.

Strpimo se i čujmo najprie, da li se u moždjane zaljubljena starca još i šta pridna uliti može.

(*Zastor pade.*)

Svrha prvog Čina.

Digitized by Google

ČIN II.

Prizor I.

Jasna soba u Polinara.

Polinar,

(unidje klobukom i batinicom, koje, za mala postojav, na stol metne.)

Još ne ima moje Zvanke. — Nu — volim se potrpiti, nego joj jutrnji sladki pokoj prekršiti.

(Po sobi koračajući.)

Tri sretna danka iza moga nagloga zaručenja, pa baš ni najmanji znamen nemirna duha. Ne znadem, što to moji priatelji o nepokornosti i obiesti-besjede, i meni u tome posobni pozor preporučuju? svega toga u blagom srdcu mog andjela ne ima. Dotim — baš i nije čudo, — naši mladići krasni spol slabo znadu, misleći, da je to — bog zna — šta izvanredna, ako je gospoja ponješto svojevoljna. — Budi mudar ol budala, mlad oli star, ubog oli bogat, štovan ol opsovan, žena će te gospoditi, nu tom samo razlikom, da te jedna na oči, a druga krijimice usužnji. (*Malo na-*

Digitized by Google

prvo stupi, kano da občinstvu govori) Oprostite — Gospoje! znadem, da i u tom iznimbe imade, ali malo koj tu zgodu stiza, pa tko zna, je l' i onda ne bi bolje bilo, da se gvoždjeno žezlo iz muških ruku izvine? A šta se mene tiče, ja ne tajim, da je meni ponješto objestna žena još draža, nego blejavica, koja jezikom uvjek kosi, oli mučalica, koja na tihu sve zaplete, oli ćutljivica, koja više suza prolije, nego vode popije, oli mudrašica, koja čini da snivaš na mjesto da živiš, oli budalica, koja ti svu ustrpivost pobiedi. Bože! sačuvaj nas od takvih zala!

Prizor II.

Gospoja Polinara i priašnji.

Gospoja Polinara,
(unidje u jasnoj jutrnjoj odjeći.)

Moj Milenko! što me puštaš tako dugo u samoći? zar ne znadeš, da mi se bez tebe svaki čas vjekovit čini?

Polinar,
(poljubi joj ruku.)

Sladka dušo moja! tvoja me ljubav u nebo dovede.

(Duboko uzdiše.)

Žalibože, da se i takova sreća bez čemera uživati ne da.

Digitized by Google

Gospoja Polinara.

Kako to? može li te moja ljubav na čemer prignuti?

Polinar.

A — što to besjediš? tvoja je ljubav jasna zviezda na mom nebu, koja mi oči raskošjem kriepi, ali moje srdce, već od mrklih oblaka okruženo, lasno se sgrči, kada na breme mojih godišta samo pomislim, jer dosti mi malo vremena ostaje, da tvoje milo priateljstvo uživam.

Gospoja Polinara,
(grleći ga.)

Moj ljubiću, šta to ludiš? zdravo tvoje srdce godine ne broji, a moja će te ljubav omladiti, jer uzdano vjeru prikloni mi svu, da nit znaše Aspazia ni Kleopatra iskreniim čutenjem i većom gordostju umoljitelje svoje usrećiti.

Polinar.

Jest, jest! ti pitomiš svaku moju i presmielu nadu sladkom hranom, zato mi je svaka tvoja želja neprekršiva uredba, to jedno samo žudeći, da se ti na moju nemoć ne tužiš, ako morda sva tvoja mila snenja uživotiti mogućan ne budem.

Gospoja Polinara.

Moj ljubo! moje se požude ne penju tako na visoko, da im ti zadovoljiti ne bi mogo; i — eno — baš da se odmah osvjedočim, je li tvoje rieči um priteku, kazati ću ti, da se

Digitized by Google

ne da sporedjeno zaručenje tvog sinovca sa mojom sestrom tako skoro svršiti.

Polinar,

(prepane se.)

Kako to? *(za sebe)* vaj! to su prvi glasi uzbudjena nepriatelja. *(na glas)* Mila moja radosti! nije moguće, da ti to istinom potvrditi misliš.

Gospoja Polinara.

Jest, moj Milenko, to se istom za našu sreću potvrditi mora. Mož misliti, da ja bez prevjesnog uzroka mojoj sestri tuge zadati ne bi mogla.

Polinar,

(začudjen.)

Oprosti — golubice, nemogu pojmiti, kojim pravom i kojim bi se mi podporom tom zaručenju protiviti mogli? A da to naša sreća zahtieva, to su mi posve zgrade u magli i snovi na vjetru.

Gospoja Polinara.

Za sada se može Dania samo s tvojom privoljom zaručiti. A zar ti pomislio niesi, da ženitbe u rodu zlokobnu budućnost navještuju? Zato je najprie od potrebe, da se dopust baš iz Rima zadobi. To produljeno vrieme morda nas uputi, da ljubav tvog sinovca tog čvrstog podpora ne ima, koj se hoće za vječno sjedinjenje dviuh duša, koje u svakoj prigodi jednim čutenjem živjet imaju. Ti znadeš koja

Digitized by Google

igralia Daniu odluči, da svoju desnu Dori pokloni. Takove lasnoćudnosti treba na janje izkušivati, a tome baš ovo produljeno doba najbolje služi.

Polinar,

(zamišljeno.)

Ja sam doista ponješto smutjen, jer mi se tvoji razlozi po strani obzirni prikažuju. Dotim — kako bi to moguće bilo, da ja proti ljubeznom sinovcu nepriazno radim?

Gospoja Polinara.

Tu se radi o pokoju moje i tvoje duše. A to ne može biti, da ti je namišljena sreća tvog sinovca, koja kano u snu doleti, od veće ciene nego li moj nemir.

Polinar.

Upokoj se, milo moje diete! ti ne poznadeš plemenito srdce Danie. Pusti, da prie svake odluke šnjime besjedim.

Gospoja Polinara,

(veoma začudjena i raztužena.)

Tužna mene! šta to govoriš? ako raju je mir prilika, to je nemir slika vatri. — Pak — u tri dana medene tvoje supružne ljubavi, tebe srdce više k sinovcu priteže, nego k meni. Dotle li veće dospjesmo!

Polinar,

(vele nemirno.)

Moj andjele! tvoje mi rieči vrte dušu ko

Digitized by Google

svjedri. Kako možeš dvoumiti o nepotudjivoj žestokosti moje ljubavi?

Gospoja Polinara.

Kako nebi dvoumila, kada mi tako mlohavu žrtvu kratiš i tako mog razložnog svjeta držati se nećeš? Na takav način usiljena budem savjest moje sestre na moju uzbuditi i doista ne dvojim, da se ona mom umnom zahtievanju laglje sklonila bude.

(Kano razsrdjena po sobi korača.)

Polinar,

(za sebe — nemirno se mičući.)

To bi još gore bilo. Njezina žestoća bi vatru razniela, dočim sinovac slatkim mojim načinom i gorko lasnje progutati bude. — Pa baš i ne znadem, zašto priečiti taj dopust z Rima! U mjesec dana sve se lasno sporedi.

(Na glas Gospoji.)

No umiri se, evo — idjem odmah sinovcu, da po tvojoj namjeni uradim, a ne sumljam, da će i on pravi temelj takvog uredjenja upoznati.

Gospoja Polinara.

Reci: upoznati mora, jer — moj priatelju, ti vidiš, da moje mnienje i čutjenje negibivo, kano trudna korablja o teškom sidru počiva.

Polinar.

Jest, jest, pravo imadeš. Što mi odsudimo, time on za sada svrnuti ne može.

(Idje odlučno i uzme klobuk.)

Digitized by Google

Gospoja Polinara,

(k njemu se zatrkne i desnu mu prime.)

Moj ljubiću! tako ti meni svu tvoju zavjerenost i poslie ustegnuti ne budeš, znajući, da moja žestoka ljubav samo se za tvoju sreću brini.

Polinar.

Jest — dušo moja, ja ću to uvjek harno pripoznati.

(Ruku joj ljubne.)

Gospoja Polinara.

Sad evo — dok se ti vratiš, ja ću ovu ponješto zapuštenu kuću pomno progledati, da za njen ures potrebita opravim, jer i sviet valja da vidi, koju jasnost tvore zadovoljne i razveseljene misli.

Polinar.

Da kako? Sav sviet neka i po otih izvanjskih znacih sudi, koja sretna srdca ovdje stoluju.

(Za sebe.)

Dotle mislim, da bi se o tome njekoje naredbe postaviti mogle, jer ona morda nije odveće vješta računu.

Gospoja Polinara.

A što to opet motriš?

Polinar,

(zabunjen.)

Žali bože! trgovac valja da često računa i ne samo naprvo, nego i nazada gleda, jer

Digitized by Google

promjenjiva vremena stavljaju blagu uvjek drugi obraz, a ovi se kad i kad kaže dost nepriazan, kano lice Janusovo, koje sprieda mlado i veselo, na zatjelku tužno i ostarjelo se vidi, što nam za izgled služi, da valja svjetovne nestavnosti uvjek vještim razsudom procieniti.

Gospoja Polinara,

(začudjena.)

Šta se to trudiš meni prenosno govoriti. Ti dakle hoćeš, da ja i u prvih poželjenih potreba tvoje blago na tanka mjerila stavim? Tome se ponješto čudim, jer ti bi to meni bio moro već prije osam dana javiti, da i meni ne samo veseli obraz sprieda —

Polinar,

(prepane se — naglo.)

Radosti moja! kuda to krećeš? Na to ni pomislio nisam. To su običajni govori trgovački, koji na tvoje naredbe ponješta ne smjeraju. *(za sebe)* samo u mene mrazni znoj iztežu. *(na glas)* Ti znadeš, da tretjina mog imetka idje sinovcu, drugi je dio sudbeno tvoj, a mojom tretjinom znat ćes umno gospodariti.

Gospoja Polinara.

Dosta, dosta, moj vriedni priatelju. Vidim da je tvoje srdce neprecjenjivo. Vjeruj, da ja niti moje slobode, niti tvoje zavjere povriediti ne budem.

Polinar.

Tako — moj Andjele, mi u svemu sporazumno postupati budemo.

Digitized by Google

(Kano da se čemu domislio.)

Ah baš dobro, da se sjećam. Eno — danas moram još njeki drugi posao opremiti. Obećao sam njekojim prijateljem, dramu tvog otca u doba po dneva na prvi pokus predstaviti, što svi dobrovoljnici saželiše. Morda se može pomoću dovabljenih pleskatelja do obćeg zadovoljstva uspjeti. Ja zato danas malo kasnje kući dodjem.

Gospoja Polinara.

Nu morda i mog otca još koje veselje dopade, ako se i time dost slabo pomoći bude mogo. Dotim, dobro da mi to kasnenje tvoje javiš, jer si mož misliti, koj me nemir proganja, što sama ostajem. Dakle s bogom (*zagrli ga*). Čuvaj se moj Milenko, vjetar oštro vije, a čutljivi ljudi lahko nazebu.

Polinar.

Koj blagi andjeo čuvar! Ne brini se, nadaren srećom tvoje ljubavi, čutim sve snage u sebi. S bogom!

(Ode.)

Prizor III.

Gospoja Polinara sama.

Gospoja Polinara,

(odlazećem Polinaru još rukom mahne.)

Adieu!

(Naprvo naglo stupi.)

Digitized by Google

Hvala bogu! to doista sve dobro kaže. Sad mi se valja mog posla čvrsto primiti. Najprie sve, što treba, pokupovati, pa kuću ukrasiti, službad uzmnožiti, dosadanju, meni ne pristojnu odstraniti, kočie proskrbiti, na ures moje osobe pomisliti, to ti je sila — sila posla.

(Stupi k stolu blizu sjedališta i naglo zazvoni.)

U početku supružne sreće gospodari na tanko ne računaju, zato valja ovu prigodu na moju korist stisnuti.

(Sluga naglo unidje.)

Prvi Sluga.

Što zapoviedate?

Gospoja Polinara,
(pred njeg nasrdno skoči.)

Ludi stvore, ti se uslobodiš na tako prosti način mojoj osobi bližati se? Preda me se stupa samo klonjenim tielom.

Prvi Sluga,
(poplašen nazada idje kloneći se.)

Molim, da vaše gospodstvo mojoj neznanosti za sada oprosti.

Gospoja Polinara.

Tko meni povoljno dvori, dvostruko se nadari, nu s najmanje nemarnosti služba se gubi. Sada uha napni i dobro pamti, što zapoviedam. Ako moje uredbe podpuno svršiti ne umiš, pred moje lice veće ne stupi, jer se meni ne pristoji

Digitized by Google

sržbom i gnjevom surovu službad stopra uputjivati.

Prvi Sluga.

Uložit ću svu pomnju, da vašem gospodstvu zadovoljim.

Gospoja Polinara,

(po malo počme pa sve naglie govori.)

Najprie pogodi gospodske kočie otvorene, dva žestoka zelenka sa hrabrim izvoznikom, onda teci u kazališnu pisarnicu za ložu u prvom katu, poslie k sobukrasniku, da ove tužne stanice uresi, onda poleti u dućan, ali — što velju — ne u dućan, nego zlataru, da mi svakovrsne biserne malenkosti na izbir odmah donese, zatim poskoči tržici novonosja, da u mah k meni dodje, tada staklaru potrkni, da mi jasne svjetnjake i čaše pošalje, najzadnje stolara, cipelara, svitara i šivašicu pospješno amo uputi. — Da vidim, koje si pameti, izusti sada sve moje zapoviedi.

Prvi Sluga.

Ako me vaše gospodstvo naglostju ne zabuni, mislim da neću baš ništa zaboraviti.

Gospoja Polinara.

Hoću se malo ustrpiti, daj da čujem.

Prvi Sluga,

(sve polagano i kano da na prste broji.)

Kočiu, dva zelenka — s izvoznikom. Oprostite, meni se pridnie čini, najprie izvozčika

Digitized by Google

proskrbiti, koj se u taj kup bolje razumi. Baš takvoga znam, vrli momak, koji već arapske pastuhe uzdenicom vladaše.

Gospoja Polinara.

Dobro, dobro, kako ti drago, žuri se.

Prvi Sluga.

Dakle najprie izvozčika, pa potim kočie i dva zelenka. Ako li ne budu dva zelenka?

Gospoja Polinara,

(nestrpivo.)

Uh — a ti pogodi vrance oli plavce.

Prvi Sluga.

Dobro. Zatim ložu u prvom katu. Ali morda već takve ne ima, nego može biti samo u trećem katu?

Gospoja Polinara.

Budalo — to nije moguće. Za novce se sve dobije. Valja da bude u prvom katu.

Prvi Sluga.

Vidit ćemo. — Potom k sobukrasniku, — ako li ovaj drugdje zabavljen ne bi odmah amo doći mogo?

Gospoja Polinara,

(razjarena.)

Zvjeretino! sad bježi, ako nećeš da ti na obrazu moje zapoviedi zabjeležim.

(Protu njemu skoknc.)

Digitized by Google

Prvi Sluga,

(klonećí joj se izmakne ujedno hitro govori.)

U dućan — ne u dućan, zlataru, tržici novonosja, staklaru, stolaru, cipelaru, svitaru, šivašici.

(Zadnje rieči već na dvoru izklikne.)

Gospoja Polinara,

(smije se i pristupi.)

Tako valja strah na ovake ludjake nagnati, pa se onda svega lasno dobije.

(Po sobi zamišljena korači.)

Baš nije pravo, da tako dugo otca ne pohodim, ali to sada ne može biti, ja moram se njegovih vjećnih opomena barma to prvo doba moje slobode okaniti. U mojoj kući ja hoću sama po mom htienju gospoditi. Njegovi svjeti, i uzdasi moje čutive sestrice, zadali bi mi mloge opakosti. Svim time brinuti ću se za njihov tegotan život, da ih, u čem mogu, pomognem, dok se u moje načine životovanja ne pačaju. Nu odbitnik moje ljubavi, on mora najprije moju vlast čemerno osjetiti.

Prizor IV.

Dania i prednja.

Dania,

(unidje slabo kucnuv na vrata.)

Oprostite gospojo maćiho!

Digitized by Google

Gospoja Polinara,
(nasrdno se k njemu krene.)

Kako se možete vi usloboditi, bez mog dopusta u ovu sobu unići?

Dania.

Baš mi nije ni na um palo, da bi mi se mogao ulaz u moju kuću i u ove sobe mog otčuha priečiti. Žar vi uredbe vašeg gospodara ne štujete, koj mi ove slobode ne uzkrati.

Gospoja Polinara.

Šta je to? gospodara! Ja ne imam gospodara. Gospoja Polinara svog supruga vriedna priatelja štuje, a vrh sebe gospodara ne zna. Vaši me nečedni načini vredjaju i sile me okaniti se vaše nazočnosti. Klanjam se.

(Hoće da odidje.)

Dania,
(preda nju korači.)

Molim, samo za malo postojte, više za vašu, nego za moju korist.

Gospoja Polinara,
(smiehom postoji.)

Za moju korist? no to me doista na smieh goni. Tako priazno besjedjenje zlo se slaže s vašim nadličnim čutenjem i s vašom gibivom duševnostju. Vi znate, da meni vaš prazni govor ne služi.

Digitized by Google

Dania.

Ta vaša dosjetka o mom nadličnom nagnenju prama vami mora me ogizdaviti, jer mi kaže, koju mu cienu zadaste. Medjutim ne dvoumim, da vi sada samnom jednako sudite, jer je sreća sve okolnosti za oba nas bolje priredila, nego li to mi osnovati mogosmo. Vi sa mojim strpivim otčuhom pridnie slažete, nego to uz moje naglosti i žestokosti dostignuti mogoste, koje samo srdce posve pouzdano vaše premile sestre utažiti moglo bude.

Gospoja Polinara.

Vi se sada samo o tome starajte, da ja ko presretna gospoja Polinara mojoj maćehinoj vlastitosti izvrsno nastojati znala budem.

Dania.

Evo baš ovoj ja se sada kloniti namienih, moleći vas, da vrieme mog vienčanja sa Dorom bez svakog pridnog temelja ne produljite, jer i naše je redovnično glavarstvo uvlastjeno, naše zakonito sjedinjenje dopustiti.

Gospoja Polinara.

To ne može moje čutljive savjesti dosta smiriti. Ja mislim, da samo iz Rima dopust nesreću odmetnuti bude, koju ženitbe u rodu običajno ukaraju. Medjutim ne tajim, da je to samo jedna moja miso, ali šta ćete? na svietu vladaju po svuda samo mnienja, kojim je snaga gospodujuća podpor.

Digitized by Google

Dania.

Kad je tomu tako, dakle znajte, da sam nakanio za malo cieli moj dio imetka iz trgovine mog otčuha izvaditi, kao što i vi već svoju tretjinu uslobodiste. Našim ustegnutim glavnicam morat će se ne samo troškovi sadanji u kući uspregnuti, nego i tvorilnica sadanjom snagom i uspjehom raditi ne može.

Gospoja Polinara.

A šta vi to meni govorite? to su posli mog supruga, u koje ja ne pačam. Vi sada moju vlastitost upoznati i častiti imate. Ako li se njoj nadalje oprete, ja i šta druga još iznadjem, da se ova vaša neustrpivost i na teži pokus stavi, jer vi znate, da se ja ne mogu na neoborivu stavnost vaše ljubavi baš prevelikom zavjerom nasloniti, i da se i dužnostju obvezanu vidim, moju nevinu i nevještu sestru tvrdo zakriliti, da se svakog prenaglog postupanja u tako znamenitoj odluci varuje. Ja s vama druga progovoriti ne imam.

Dania,

(razjeden.)

Nekrotka sestro! koja u svojoj surovoj objesti tako nemilim srdcem našu budućnost očemeri. Budi! ja tečem, da što brže moja uredjenja na način priložim, kome se vi dosti čemerno — nu prekasno — začudili budete.

(Hoće da odidje, Gospoja Polinara mu put prekrši.)

Digitized by Google

Gospoja Polinara.

Sad i vi meni za malo posluh priklonite.

(Gizdavo na njeg oči svraća.)

Dok vi na putu prava vaša nezrela dva leta proletite hoće se puno dulje doba, nego za dopust iz Rima. A da bi vi sreću vašeg otčuha i ljuvezna priatelja na manje doći urediti mogao, takovom gonetkom vi mene dražiti ne možete. Sudite malo potištenom strastju, je l' nije umnie moju milost ganuti i mojoj obiesti kloniti se?

Dania,

(ljutim pogledom.)

Djavlu ću se prie kloniti, nego takvoj opakoj duši.

(Naglo odstupi.)

Gospoja Polinara,

(za njime posmiehom gleda.)

Ubogi mladiću! da ti znadeš, kako mi već ovi tvoj jed ugadja. Dok se ti mojoj vlasti povoljno ne prigneš, ja ti to tvoje namišljeno raškošje odalečim, da te dost dugo, kano u snu, samo dražilo bude. — Pa kako bi mi se narugali, da mladi vojno moje nezrele sestrice nad mojim suprugom gospodi! Tog ne budi nikada! Zato valja najprie svih razstaviti, da Polinar osim mene nikakva ravnateljstva ne pozna.

(Na vratih njetko kuca.)

Tko to idje? moj otac! kog morda glad

Digitized by Google

već k meni tjera. Ipak morala sam doskočiti mu.

(Krene se uz vrata.)

Nutar.

(Dora unidje, kako ju sestra opazi, sjede na posjedaču i rukom joj mahne, da i ona sjedne.)

Prizor V.

Dora i prednja.

Dora.

Dopusti — ljubezna sestro, da te iza tri dana pozdravim i tvojoj se sreći radujem, premda otac misli, da nije pravo tebi dosadjivati, dok ti nas ne pohodiš.

(Sjedne na sjedalo blizu posjedače.)

Gospoja Polinara.

To se vi zbilja po dvorsku ravnati kanite. No — ja upravo dneve brojila nisam, odkada se otčevne kuće ohajah, jer mi protekoše ko sati krasnog sna. Medjutim valja, da još njeko doba prodje, dok vas pohodim, što samo u kočii — i to uz put drugih pohoda stopra učiniti mogla budem. Ti moja seko, sadanjih običaja ne znadeš. Ja se mojoj stališnoj časti ukloniti ne mogu.

Dora.

Oprosti, mislila sam, da takovi običaji ne mogu rodu uredbe staviti. To će ubogog otca

Digitized by Google

razžalostiti i u njegovih poslih još više iztruditi.

Gospoja Polinara.

Doista to bi dost veliko čudo bilo, jer do sada sve tegote, koje mu nepridni njegovi posli naprtiše, djetinski um na pravi put krenuti ne mogoše. On se gradi pučji uputitelj, dočim se njegovu ubožtvu posvuda rugaju. Bolje bi mu bilo, kojim drugim trudom svoj život provedsti. Ja ga ponješto pomagati budem, ali neka se mnogo od mene ne nada, jer moj Polinar misli, da nije pravo od znoja svoje hćeri poživjeti, a ti znadeš, da se ja njegovih uredba držati moram.

Dora,

(zabunjena ustane.)

Pomiluj, sestro, da ja tako nedvornom besjedjenju posluh ustegnem. Ti mi srdce izkidaš.

(Maramom suze tare.)

Gospoja Polinara,

(za njom ustane.)

To je posve krasno. Ti umiš tvoju stranu igrokaznu u svako doba shodno igrati, čemu se ni čuditi nije, kada se promisli, koju si jasnu sreću već s ovom tvojom bezkrajnom ćutjivostju dostigla. Dotim u tvojoj maćihi zaudu srdce na milost skloniti tražiš. Ja ne dam mojem bistrom umu na mekanost.

Dora.

Izpričaj, ja to ne vjerujem, jer ti samo silom

Digitized by Google

sestrinsko srdce tvoje sakrivaš, dočim će ono, kad se sadanje magle raztrče, ko sunce, tvoje čutjenje razvedriti, kažući ti, kako sam vazda sve moje požude u tvoju sreću postavila, i odsele iskreno stavljat ću, to jedno samo moleć, da tugu nesretnog otca na dalje ne umnažaš, jer mu ova tvoja nepriazan život najviše čemeri.

Gospoja Polinara.

No — nije toga zla. Ja samo za sada još po mom mnienju radim, jer vi našu budućnost bistrim okom zamjeriti ne umite, zato valja da ja za našu korist o njoj kujem i sve odstranim, što bi joj se nepridno oprieti moglo. Kada tretjina blaga meni sudbeno izručena bude, laglje ćemo se kretati, doznavši, koj dio tvog mladoženju zapada, zato treba, da se vi još za malo potrpite i da se ti o zaručnom daru s vjerenikom bolje sporazumiš.

Dora.

Morda pravo imadeš, ali što se mene tiče, ja bi volila svako ubožtvo prije podnositi, nego s mojim ljubom šta takva progovoriti. Kome moje srdce i svu moju vjeru poklonih, tome ću još lasnje svu brigu o svjetovnom blagu propustiti.

Gospoja Polinara.

No doista, znati sam mogla, da tvoja prosta narav od svog načina ne odstupi. Ti ostadè uvjek moja mila gusčica, koja za svoju bu-

Digitized by Google

dućnost ne mari, u sve pouzdana samo o tome živeć, što sliepa sreća daruje.

(Nasrdno.)

Meni je sve jedno, radite i živite i gladujte, kako vam drago, ja se moje namjene ne okanim i želim, da mi u napried tvojimi suzami ne dosadjuješ.

(Naglo odidje.)

Dora,

(vele tugotno za njom gleda.)

O bože! oprosti zahodivšem srdcu, koje ne čuti, kako i rieči duboko rane. U bolje doba, kada joj se oko savjesti uzbudi, glasi umiljeni mog zovja o gluhu pećinu udariti ne budu.

(Ode.)

Prizor VI.

Polinar,

(raztužen knjigom u ruci naglo unidje.)

Koj strašan dogodjaj? O nesretna mene! Kako sada tolikoj nezgodi ukloniti se? Tvorilnica sa sviem blagom izgorjela! — Kako mogu sada ubjegnuti ljutom progonstvu tolike nesreće? Izgubih više od polovine mojeg blaga. Ženin dio bi istom danas sudbeno uvjeren. Ako sada i sinovca zadovoljim, eto me prosjaka na ulici. Moja trgovačka kuća mora u sramotan pogub zaroniti.

(Misli i za malo se raztriezne.)

Digitized by Google

Ah — šta me to zaludu gorka bojazan obuze! Za zgradju tvorilnice moja Zvanka svoje obveznice meni ne ustegne, pa i sinovac će rado pomoći. Nu ovaj zalibože — ne može, jer on već obeća polovinu svojeg blaga zaručnici na dar. Nije drugo, valja se najprie s Zvankom sporazumjeti.

(Udjepi knjigu i hoće da odstupi, uz to prvi Sluga uuidje.)

Prvi Sluga,

(sa lepenkom u ruci, koju mu pruži.)

Oprostite Gospodine, ovi se računi moraju još danaska izplatiti.

Polinar,

(postoji i tupo u njeg gleda.)

Kakovi računi? ja se ne domišljam —

Prvi Sluga.

Troškovi njih Gospodstva, Vaše prečastne supruge.

Polinar,

(uzme lepenku i čitajuć prepane se.)

Dvie hiljade i tri stotine forinti!

(Bori se ljutim nemirom.)

Prvi Sluga,

(na tihu.)

Krasne su gospoje velike ciene.

Polinar,

(dočim račune udjepi.)

Prije izplate mi valja s gospojom govoriti. Budi pripravan, novce ću ti kasnje izručiti.

Digitized by Google

Prvi Sluga,

(se kloni i dočim izlazi na tihu reče.)

To ga je ljuto zapeklo, a morda će ga za malo i glava uprav na čelu zaboljeti.

(Ode.)

Polinar,

(po sobi koračajući.)

Evo već oda svuda mrkli oblaci potisnuše i rieči mog sinovca počeše se uistinjavati. Moju muku tako lasnočudno razpršiti! — Kako sada, da sustavim to kolo mog udesa, kad već niz brdo teče? A očitovanje moje nevolje o njezinih uredba, zaplesti će medju nama neohodivu raspru i prenaglo potamniti sretnu moju ljubav morda zavjek. Tužna mene!

(Tupo se zamislio.)

Prizor VII.

Dania i prednji.

Dania,

(unidje i opaziv otčuha zamišljena, za malo u njeg mirno gleda, ovaj sklopljenih ruku duboko uzdahne. Dania naglo do njeg stupi.)

Što je to? moj otče!

Polinar,

(velom tugotom.)

Propao sam. *(Oporavi se)* Al evo — tvoj se dohod sada srećnokoban kaže. Moj mladi pria-

Digitized by Google

telju! Vrieme je i odviše hrlo već pristupilo, da me pomiluješ i tužna ukriepiš.

Dania,

(prepane se.)

Što budem čuti? povjeri mi svu tvoju tugu. U nesreći propukne pravo priateljstvo, ko bistri vír iz gluha kamika.

Polinar.

Svaka mi tvoja rieč žalost oblakšava. Evo čitaj.

(Izvadi knjigu koju mu preda.)

Dania.

(na tihu čita, prepane se, nu odmah se oporavi. Za sebe.)

Koja sreća! on još ne znade, da sam ja nagradu u slobodilnici za vatru izplatio, što mu, žalibože i sada za malo zatajiti moram, da tim laglje svrhi doprijem.

(Na glas.)

To ti je strašna nezgoda. Nu zato ne pusti, da te tugota pobiedi. Treba na pomoć pomisliti. Ne brini se, sporedit ćemo potrebna, da se što prie u sagradjenoj tvorilnici opet raditi začne.

Polinar.

Ah moj sinko, pojedina nesreća čovjeka nikada ne tlači. *(Izdjepi račune, koje mu pruži)* Evo ti još drugu, koja me ljuto ožalosti.

Digitized by Google

Dania.

(pregledav račune.)

To su dva smrtna udara. Ali ja ti očito kažem, da ovaj drugi dubje rani, nego prvi.

(Vrati mu lepenke, koje Polinar opet udjepi.)

Polinar.

Ne tajim, da i mene do živa prožignu. Ali neka bi bilo, i ova žrtva bi se mojoj ljubavi prinieti mogla, da mi taj nesretni gubitak sada sva priuzetja ne prieči.

Dania.

Vjeruj mi, ovaj se gubitak lasno oporavi, kako radnja u tvorilnici opet počme, ali — s druge strane mi se tvoj budući udes tegotan kaže, jer ti dost malo nade daje, da takovomu zlu ubjegneš. Ako već prvi koračaji tako naglo k ponoru tjeraju, što će biti, kada takav ponos skočimice nastupi?

Polinar.

Ne — ne, moj mili mladiću, to ti je samo prvi nagli polet slobodnih kreljuta. Dotim — ne dvoumim, ovi se pokratjati moraju, da se za rana stegnu. Samo se varujmo u tome svake sile, jer ti znadeš, njeina ljubav, mene posve gospodujuća, tako je ćutljive naravi, da ju svaka nezgoda onemoći. Dakle misli, pomozi, ja polažem svu svoju budućnost sad u tvoje ruke.

Digitized by Google

Dania.

Bez bure se to mrklo nebo ne razvedri. Sila se samo silom uzbije. Ali i lukavstva se okaniti ne možemo. Najprije valja na čast tvojeg trgovačkog imena pomisliti i sve posle priašnjom snagom opremati, zato ja, dok se sve ne poredi, u dio mog imetka dirati neću.

Polinar.

Kako to? ti bi na takav način tvoju ženitbu, ne samo za mjesec, nego i za godinu dana odgoditi morao. Na to ja nikako ne privoljim, jer bi me misao do smrti domorila, tebe nevjerna videći tvom zavjetu i tvojoj muževnoj rieči. — Meni Zvanka laglje pomože.

Dania.

Moj otče! varuj se takove lasnovjere. Pomisli na uvjete proglašene još prie vienčanja i usvjedoči se, da se njeno srdce veće tvome blagu, nego tvojoj osobi klanjaše. Pomiluj, da ti takva što spomenem, ali sadanja nezgodna navala za dosti me izpričava, a na svaki način bit će bolje, da te ja pomožem, nego da ti tako naglo njcinu ljubav na ovako gladak pokus staviš.

Polinar.

To ne može biti. Ne — ne, ti ne smiješ svu tvoju sreću radi mene puzivoj promjeni podložiti. Tvorilnicu moremo komaj za godinu dana na prvanju radnju spraviti, pa kako bi ti tvoje zakonito obećanje sad pohuliti mogo?

Digitized by Google

Danica.

Pusti, da na moju radim. Znadem, da mi je Dora vjerna, a šta drugi misle, mene ne peče. Sad odmah valja mloga žrtvovati, da se svaki posao dobro i povoljno dovrši. Vjeruj mi, moj otčinski priatelju, da ja ne samo za naš obći napredak, nego za čast tvog imena i više toga lasno pronosim.

Polinar,

(raskošno grleći ga.)

O golemo i izvanredno srdce premila sinovca! Kako ti mogu ikada vratiti toliku ljubav?

Danica.

Vjernim priateljštvom, koje svu naknadu u sebi goji i koje sam ja već od djetinstva izkušao, tvoju pomnjivu ljubav svedjer uživajući. Dotim je to samo jedna strana našeg sporazumja, treba na drugo zlo da pogled krenemo, koje, kako već rekoh, za ljutje cienim, nego prvo, promisliv, da se tu golema lieka hoće, tvoju gospoju ozdraviti, koja ludom obiestju tri dana iza vienčanja, dvie tisuće tri sto forinti za zabavčice zahiti.

Polinar.

Jest, moj sinko, jest, posve pravo imadeš. Ali kako tu nesretnu obiest slomiti, da se njena ljubav ne odstrani?

Danica.

Njezina će ljubav uvjek više zahtjeti, a kad joj više zadovoljeti ne uzmožeš, ona će se

Digitized by Google

lasno tvoje nemoći okaniti i svoje blago u slobodi uživati. Dotim — daj si pokoj, osnova, koju vješt i lukav Ladinja meni podoči, ako ju i ti podupreš, može vas još uže spojiti i stavniu ti sreću utemeljiti.

Polinar,

(vele nemirno.)

Stojim na vašoj vjeri, kaži mi dakle, koji to liek u pameti osnovaste?

Dania.

Što se tebe tiče, ovaj liek za sada samo u tome stoji, da se ti u svakom njezinom pokretnom činu još ludji kažeš, nego li ista Zvanka.

Polinar,

(ustraši se.)

Za boga! što to besjediš? Tu bi se dakle htjelo, da ja danas još više novaca razsipam, nego li ona već potrati.

Dania.

Da kako, nu tom samo razlikom, da se činiš po strani doista, a napose samo prikazno još zestoči i nesviestnji od nje.

Polinar,

(mlogo začudjen.)

Ali — nerazumim, oprosti, uputi me, čemu to služiti može?

Digitized by Google

Dania.

Kada nadmašiš čine njeine oholosti i svoevolje, ona se mora prepasti u tom naravnom ogledalu, videća svoju meduznu prikazu. Ljudi griešе ponajviše za to, što si svoje griehe naslikovati ne znaju ol neće, a da bi mogli pravo u nje zaviriti, odskočili bi od njih plaho i zavjek. Ti ćeš, moj otče, takvim načinom tvoju ljubav prama njoj još bolje uzvrliti, jer joj time očituješ svoje bezkrajno nagnenje, što ovršiš svaku ludost samo njoj za volju, njeinu narav prilikujući. Za troškove ne mari, služi se mojim blagom, kada ti ljubica ozdravi, lasno ćes mi i radosno sve vratiti.

Polinar.

Moj veledušni mladiću! ja te častim i tvoj svjet primam. Evo ti desnice, radi kako misliš, ja se tebi posve u ruke predajem. Ne brini se, ja ću moju stranu namienjene igre tvrdo po tvojoj volji opraviti, da sve naše požude smirimo.

Dania.

Tako valja. (*Odvije ruku iz desne Polinara i uzme klobuk*) Idjem, da poredim sve drugo po odluci. Kasnje ću te još u ostalo uputiti. S bogom! (Ode.)

Polinar.

Da bude na dobru sreću!

(Izlazi na druga vrata.)

(Prizornica se promieni u sobu kod Slovina.)

Digitized by Google

Prizor VIII.

Slovin i Ladinja.

(Koji unidju)

Ladinja.

To sve ne služi ničemu, moj brate! kad gorke prigode tako navale, i najbolja načela već ne pomažu. Danii će biti to lasno, da svoju zakonitu starost za slobodno obvršenje svojih posala zadobi. Ne dvoumim, kad iz Rima dopust dođje, naša će neman koje drugo plašilo pronaći. Zato nije dangubiti, nego valja Daniu nagovoriti, da se s odvjetnikom sporazumi.

Slovin.

Sačuvaj boze! Moja Dora ne budi uzrok raspri i obitelskom neskladu. Priesna sila koti svoje iztvore griehom a i griehom ih hrani.

Ladinja.

Ti znadeš, kako ja pokoj i ustrpivost nad sve cienim, ali kad nas nesreća s nekrotkimi osobami spravi —

Slovin.

Moj priatelju! Većina je ljudih još nekrotka i drži život ovaj za neprestanu borbu, u kojoj jači i lukavii slabe i nevine podjarmiva. Ako li se koji pojedini blagoćutivi protustavi, ol na njega, ko gavrani na strvinu padu, ol ga kao snohodnika pomiluju, a i rugom još opsuju. Sve sam ja to dosti žalno izkušao, ali zaludu,

Digitized by Google

meni korist zakone ne daje. Što moje srdce ne obljubi i moj um ne potvrdi, tome se ja ne prignem. Pravednim i krieposnim ista propast zadaje sladost. Njihove žrtve svjetle, kao blaga luč, koja budućnosti prosvjetu nosi.

Ladinja.

Žalibože, što ta vaša svjetlina našu mlahavu pamet i naše slabe, oči zasjenjiva često prenaglom jasnostju. Žalujem, što je tvoje odviše čutivo srdce svojim životom za njekoja stoljetja preranilo.

Slovin,

(naglo i zañeseno.)

O blago i prekrasno doba, u kom će ovaj dosele surovi sviet podporom sveobćeg izobraženja posve drugo obličje prikazati. Svi kopni prostori, obilnim porastom ureseni, ukazati budu posvuda suvišnu hranu i dovoljni život. Sila će se ljudstva samo ljubiti i štovati, jer će s takvom premožnostju naravnih dara i umjetnih iztvora, svaki po svom nagonu i htienju poživiti, zdravo ćuteći, kako se može svaka radost pravom družtvenom ljubavju uživati. Nebo isto —

Ladinja,

(rieč mu prekidne.)

Kako? i nebo!

Slovin.

I nebo od nečistih vapa i magla zemaljskih izbavljeno, usnažiti će porednim samo

Digitized by Google

daždom i svojimi sunčevnimi zraci cielo stvorstvo.

Ladinja.

Oj krasne i premile ti slike, koju ugledavši srdce veselo poskoči. Blagi mi, da se dotle potrpiti bi mogli, dok se takav čar izvrši i dok ljudi prestanu svoje strasti pitomiti i po svoju i na svoju kretati, do sada uputjeni, da baš iza borenja i znoja svako uživanje najsladje ugadja. — Za sada — pustimo, moj brate, sve ove krasote budućnosti, ja dotim u tebe ne pitam, nego da mi ne smetaš osnovu sa Daniom spletenu proti obiesti Zvanke, jer bez sile to ne idje, da ona zlo nasrće i za malo, ko metulj u plam leteći, se ne opeče. Ali to se samo za nje dobro redi, Dania će ti sve to danaska na tanko stomačiti.

Slovin.

Dobro. Okanite se samo svakog javnog postupanja u tom poslu. Vi šta takva urediti ne možete, što bi moglo moje ćutenje očemeriti.

(Kano da se česa naglo sjeća.)

Oprosti, da te radi jednog pospješnog posla ostavim.

(Ljuto uzdiše i hoće da odlazi.)

Ladinja,

(turobno ga pogleda.)

Slovine! priatelju! *(Ovaj postoji)* Zar ti ne poznaš moje srdce tebi cjelovito pouzdano? Odlaziš tako turobno, a meni ne kažeš, što te peče?

Digitized by Google

Slovin,

(hoće da progovori, nu silom rieč ustegne, tada u priatelja gleda i naglo ga zagrli.)

Blago njemu, komu dopade sreća takvog priateljstva!

(Odvije se i naglo izlazi.)

Ladinja,

(za njime žalosno gleda.)

Moj bože! tvoji puti su nevidivi, nu ipak ne može biti, da takvo srdce uvjek tuguje i da vriedne naslade u koje doba ne zateče. Vidit ćemo. — Sad mi se je čvrsto posla prijeti, da mložinu slušatelja na večerašnju povjerku njegove drame dopratim, da se jednoč ustanovi njegvo i občinstva raskošje.

Prizor IX.

Dania i prednji.

Dania,

(naglo unišav.)

Sreća dje vas nadjoh. Slušajte dvie rieči.

Ladinja.

Ja imam hiljadu svami progovoriti.

Dania.

Ne možem sada ovdje dočekati ni Slovina ni Dore, da im posljedice najskorih dogodjaja javim. Vi me im morate izpričati.

Digitized by Google

Ladinja.

Kako to — zašto izpričati?

Dania.

Moje se vienčanje z Dorom još za nekoje doba izvršiti ne da.

Ladinja,

(vele začudjen.)

Je l' moguće? Nu doista ustrpivost je vele liepa kriepost, ali žalibože! na svietu imade sila, koje i nju kad i kad omlohave. Dotim *(nevoljnim rugom)* ne dvoumim i Dora će sirotica pregorjet ko i mnoge druge nevolje takvo odstupanje. Dva tri grča u srdcu, nekoji čabrić suza, pa glavobol i štucanje, pa — na svrhi sve opet prestaje. —

Dania.

Vi znate, da ja iz dva srdca govoriti ne umim. Nemojte tako priesnom igrom moje iskreno pouzdanje oskvrnjivati. Neoborivi opor od strane mog otčuha sili me za sada vienčanje za bolje doba odgoditi. Nu — i ja vidim, da ovo moje kasnenje protu meni kaže. Mi jednim putem tjeramo, zato vam pravi uzrok zatajiti neću, ne dvoumeći, da ga vi protu nitkome odkriti ne budete.

Ladinja,

(pruži mu desnu.)

Zadajem vam vjeru.

Digitized by Google

Dania,

(stisne ruku.)

Dakle čujte! Žalosni glasi danas prispiše, da našu tvorilnicu jučer ljuta vatra svu razori.

Ladinja,

(prepane se.)

Za boga! što velite?

Dania.

Jest, ali meni uz to sreća baš dobro služi, jer sam još prije mjesec dana pristajanjem otčuha, na koje on već i ne misli, u slobodilnici protu vatri nagradu za pedeset tisuća forinti položio.

Ladinja.

Koja sreća! tu dakle opora neima.

Dania.

Oprostite, i odviše. Odsudih ostaviti ga za njeko doba u ovoj tuzi, jer ako hoćemo, da se naša Zvanka promieni i ta promjena da se pridno izvede, najprvo treba da on uzprkos svojoj zaslieplienjoj ljubavi onako radi, kako mi ćemo, pa baš ponješto i neuljudno bilo, zato sam mu, kano radi oporave tvorilnice, za potrebne troškove i da izlieči svoju premilu Zvanku, cieli dio mojeg blaga povjerio, time — ko zakovana sužnja ga držeć. Svim tim i dosti težko prignuti ga mogoh, da vaše svjete o postupanju sa suprugom prigrli. Nu na svrhi,

Digitized by Google

o svemu uputjen, privoli. Iza toga možete suditi, da se za sada o vremenu mog vienčanja ništa stavna odlučiti ne da.

Ladinja.

Evo me sada dušom i srdcem s vami. Slovina lasno utješim, a Doru ćemo dobrom nadom ukriepiti i od grča i druge nevolje izbaviti. Ona je i tako već dobrim uspjehom moja načela o ustrpivosti osvojila. Nu, sad priskočite i vi u drugom poslu meni na pomoć, što ćete i rado činiti. Slovinov će se drama danas još igrati. Mi moramo na večerašnju povjerku mnoge slušatelje dopratiti, da se o vriednosti ove pjesme usvjedoče, po čemu će bez dvojmbe i ravnatelji našeg kazališta cienu nedohitnu tog umotvora priznati i odlućenu nagradu njemu po zasluzi izručiti.

Dania.

To mi je posve ugodan posao, a šta se mog otčuha tiče, i njega sada našoj namjeni lasno priklonim. Dakle hodmo! Meni sada valja najprije maćihu do živa ganuti. Kada joj sve tužne posljedice našeg gubitka pridočim, omekšat će se.

Ladinja,

(uzme klobuk, tako i Dania.)

Dakle svaki za svojim putom. Meni je najprije opet Slovina tražiti a vi se pospješite, da krasnu ruku vaše maćihe podvorno poljubite i morda — i pokusite.

(Mahne i kao zaušnicu kaže.)

Digitized by Google

Dania,

(se nasmije.)

I to neka bi bilo, samo da se sve drugo sretno okonči.

(Oba izlaze uz opostana vrata.)

(Prizornica se promieni. Jasna soba u Gospoje Polinara.)

Prizor X.

(Na strani krasno urešen stolić za gospine nakite. Na sriedi stolića skupo ogledalo. Gospoja Polinara na posjedači novine čita. Pred njom stol natrpan svakvrsnimi knjigami, novinami i slikami.)

Gospoja Polinara.

Kako to sve naše novine omršaviše. *(Baci na stol novine, digne se i naprvo stupi)* Nigdje sjajnih dogodjaja, da nas na čudo podbodu. Ovi zabavni spisi bezkrajno prošlost naših neotesanih pradjedova opisuju, kano da bi i mi u vječnom ratu s turčinom, samo plienja, sužanstva i ubojstva obljubiti morali, na mjesto da prikažu raskošja ćutive i promučive ljubavi i uznošena družtvena životovanja sa pletkami i lukavstvi, našem umozrenju i ćutenju za hranu. Toga svega u naših knigah još ne ima, pa zato i čudo nije, da mi inostrane umotvore žudnje čitamo i da samo za njimi naše srdce leti. Nu morda će za koje stoljetje i naš parnas zabliskati, ali za sada se ne želimo u njegovoj tmini i samoći skitati.

Digitized by Google

Prvi Sluga,
(naklonom unišav.)

Vaše gospodstvo posluženo jest. Vožnja pripravljena čeka.

Gospoja Polinara.

Čobane! tko ti je kazao, da se prije javiš, nego ja zazvonim?

Prvi Sluga.

Oprostite, sjajna Gospojo, to bi vaša zapovied, da se odmah zapregne, kako konji dodju. Ali ovi su malo živahni, pa mi rekne izvozčik, da hrlo u kola sjedete, jer on nije kadar, da ih dulje ustegne.

Gospoja Polinara.

Kakova je to kukava službad? Izvoznik, koji čvrstom uzdom baš i najdivlje konje ustegnuti ne umi i sluga, koji bezobrazno takve lakrdie progovoriti se usmieli, u mojoj kući postana ne imadu. Oba ste moje službe lišeni. Konje u konjušnicu spravite i da vas više nikad ne vidim.

Prvi Sluga,
(nepokorno.)

Onaj samo od službe odstraniti može, koj u službu prima.

Gospoja Polinara,
(skoči i udre ga u lice.)

S obraza priesna čeljadino!

Digitized by Google

Prvi Sluga,

(s rukama lice zaklopi.)

Idjem odma gradskom satniku. *(Za sebe, dočim izlazi)* Za dva talira, obećana od gospodara, to se lasno protrpi.

Gospoja Polinara.

I toga bi mi se htjelo, da mi ova živinad prigovara. Zašto se prodaje, nego da se po htienju gospodara kreće. Pa ću baš s početka žestinom stolovati, da se odmah dozna, kako se valja pod mom uzdom uvijati.

(Sobičarica doteče.)

Sobičarica.

Gospojo, Gospojo! gledajte hitro uz prozor, evo jezdi najkrasnii srdar mimo.

Gospoja Polinara,

(s očnicam uz prozor gleda.)

Doista krasan mladić, kano iz gvozdja sliven, živog konja jaše.

(Raztriezne se — na tihu.)

Kako sam zabludila! Ja ove djevojke još ne poznam.

(Ostrim glasom.)

A tko je tebe uslobodio na takav način samnom besjediti? Od kada si ti moja pouzdanica?

Sobičarica,

(prestrašena.)

Pomilujte, častna gospojo, u prednjoj službi to bi moja dužnost, da gospoju takvom pri-

Digitized by Google

godom dozovnem, pa mislih, da to ni vami gorko ne bude.

Gospoja Polinara.

Traži službu kod gospoje, koja s tvojom priesnoćom bolje slaže, nit mi ikad više pred oči stupi.

Sobičarica.

Idjem odmah i želim, da krasne mladiće svedjer samo kano ugodne slike ogledavate, nu oholost uspeta jame izdubene ne vidi.

(Odskoči.)

Gospoja Polinara,

(za njom teče.)

Stani, divja nemani, da ti kose poravnam.

(Na vratih postoji.)

Tvoja sreća, da tako hitro skačeš. *(Nemirna naprvo stupi).* Svu kuću mi valja preobrnuti, to se već tako trpiti ne da. Sad i ne znadem ću li se skoro izvoziti moći. *(Idje k trpezi i oštro zazvoni).* Neće biti težko i drugog izvoznika naći, ako prvi baš i ne bi marao na milosnu oprost ganuti me, koju moje mekano srdce nikad ne krati. — Ala — kako ću se spružiti na podzdiživoj sjedači u kočiah! — Baš je bog liepo nadario bogate gospoje, koje bez svake težnje sve svoje žudnje izpuniti mogu. — *(žalno uzdiše)* Ah! da li samo te jedne pečali bilo ne bi, da se ta nasilna su-

Digitized by Google

pružna ljubav uvjek prikazati mora, koja kad i kad doista dosadi. —

(Dočim govori drugi sluga unidje i do nje stupi, da ga ne čuje.)

Drugi Sluga,

(za sebe.)

Morda ću si i ja dvie škude zaslužiti?

(Oštrim glasom.)

Na vašu zapovied!

Gospoja Polinara,

(tako se prepane, da sva zadrhta, za malo razjarena za uho ga izdrma i tako do vrata goni.)

Djavolsko plašilo! odmah na dvor s tobom.

Drugi Sluga,

(zavapi.)

Pasja pjevalice! što su gusle u meni, da mi čemere navijaš?

(Odkine se i pobjegne.)

Gospoja Polinara.

To se na dalje tako živiti ne može. Valja da pošljem po Polinara. Ja ću si i ruke pokvariti s ovimi divjaci. — *(Naglo zazvoni.)* Vidi se na svemu, da u ovoj kući od davna gospoje ne ima i da i ona koja prije boravljaše, malo šta pridna urediti znaše.

(Ogleda se.)

Šta je to — još nitkog neima? Moja uztrpivost doista je odveće velika.

(Naglo k vratim teče i kako ih otvori, Polinar unidje. Oba za malo začudjeni postoje.)

Digitized by Google

Prizor XI.

Polinar i prednja.

Polinar.

Šta je to, moj andjele, ti — kako vidim, u sržbi!

Gospoja Polinara.

Doista — u vele gospodsku kuću si me uveo. Tvoja surova i budalasta službad čini, da dosada već od jeda obolih. To valja sve drugačie urediti. Ja bi ovdje do godine dana sičavica život pustila.

Polinar.

Za boga! umiri se. To se sve lasno sporedi. Mi ćemo drugu službad lahko naći.

(Idje trpezi i zazvoni.)

Gospoja Polinara.

To su moji posli. Ja znam tu čeljad bolje izabrati.

Polinar.

Pravo imadeš, gospoje to umnie dosižu. Mi njihove požude i nevolje naopako uvjek sudimo (*ogleda se*). Ali — šta će reći, da se nitko ne javlja. Kamo su sluge?

Gospoja Polinara.

Oba sam odtjerala. Meni čobanskih progovornika u kući ne treba.

Digitized by Google

Polinar.

Posve pametno. Bolje sebe sam služiti, nego se neotesanom družinom jediti. Ali zašto ne dodje sobičarica?

Gospoja Polinara.

I nju sam odgnala, i to baš tebi uzljub.

Polinar.

Meni uzljub — kako je to moguće?

Gospoja Polinara.

Ona se nesramno usudila pokazati mi mimo jezdećeg krasnog srdara, kano da sam i ja žudna muževne kipe ogledavati i po običaju drugih gospoja živiti.

Polinar.

O krasna dušo! ti mene sretna i presretna hoćeš. Doista ne bi zlo bilo takovoj vabiteljici i kosti malo razglobiti, jer ako se baš i okom ne grieši, to se po najmanje grieh uzbudi. Nu — ja se resno tvojoj ustrpivosti čudim. *(Malo pomisli)*. Dotim, do nužde mi jest, slugu na dva-tri mjesta odslati, ovog ne ima, valja da izvoznika dozovnem.

Gospoja Polinara.

Izvoznika! vrla čovjeka, koji kadar nije svoje paripe ustegnuti i hoće da me sili izvoziti se, kad je njemu povoljno. I njega sam odpravila.

Digitized by Google

Polinar.

Doista, vele pametno. Bolje je pješice hoditi, nego se pogibelno voziti. — Pa to najviše valja, da ti odmah u početku tvoje gospodarske vlade kažeš, kojim krmilom ravnaš, da ova čeljad sazna, kog služi. Uz to — meni sad ino ne ostaje, nego da se do kuharice potrudim i da ju pospješno na jedno mjesto odpravim.

Gospoja Polinara,
(začudjena.)

Moj dobri priatelju! Blagi sat, u kome tvoje ljuvezno oko do mog srdca udaraše.

Polinar,
(ruku joj ljubne.)

Evo me odmah natrag. *(Odlazeć na tihu)* To sve tako ide, kako mi Dania reče.

Gospoja Polinara,
(po sobi korači.)

Sa svom smionostju tomu se nisam nadala, da će on na sve moje želje tako povoljno pristati. Velika je to sreća, kada se supruzi tako umno našem htienju priklone, jere mi napredujemo našom hitrinom u svakom poslu bolje, neg oni sa svim svojim prevještim umom. No — da mi otac ovu moju vladu vidi, uh — kako bi me nagrdio! To me ne brini i doista samo na smieh me gane, kada čujem, da žena mužu podložna biti ima, dočim i po prirodnom pra-

Digitized by Google

vu, većom snagom nadaren slabjeg uvjek nadhodi. A to načelo mojim životom treba da vlada.

(Dospie prozoru, dje postoji i kano da na dvor gleda.)

Kako se to ljudstvo mieša i muči. U stotinu lica komaj jedno priazno i zadovoljno, rek bi da ne samo družtveni zakon nego i narav ista riedko svoje prikladne dare žiteljstvu poklanja, zato blago njima, koji otog tužnog odlučaja lišeni biše, oni su sami uvlastjeni sve radosti ovog svieta uživati.

(Polinar smijući se — unidje.)

Polinar.

No — to ti je baš liep dogodjaj.

Gospoja Polinara.

Šta ti se tako smiešno vidi?

Polinar.

Posve smiešno i izvanredno, reć bi, još nikada takve prigode ne doživismo. Mi danas bez objeda ostanemo.

Gospoja Polinara.

Šta ludiš? to nije za smieh. Šta je kuharica obolila?

Polinar.

Ništa manje. Došav u kuhinju, vidim prazno ognjište, prepanem se misleći na blizo doba objeda. Zaludu zovem, otvorim vrata sobe kuhinske, eto — naša Andjolina s kreveta se digne

Digitized by Google

i navlesti mi, da ju radi razstanka od sluge tuga tako pritisnu, i u plač stavi, da ni za objed ni za što više ne maraše.

Gospoja Polinara.

O začarena poganice! a jesi li ju odmah na posao nagnao.

Polinar.

Kamo misliš? Ja tvoje običaje častim i sliedim. Odtjerao sam ju odmah iz kuće. Ona do istine, kano na to pripravljena u mah ode.

Gospoja Polinara,
(čutivo.)

Moj Milenko, to me mlogo raduje, dje ti moje želje tvojim ljuveznim obzirom zasjeni. Ali u tom času si promisliti moro, da mi ne možemo bez objeda ostati i da ti mene na nikakav način s radnjom kuhinskom potlačiti ne bi htio, koja mi je i tako posve neobična. Prenaglio si se; i u žeštoći valja na posljedice pogledati.

Polinar.

Ne staraj se zato, imade dosti gostionica. Nećemo gladovati. *(Kano da se česa sjeti).* A — baš pravo! Skoro sam zaboravio. Platio sam tvoje današnje tratnje, koje si ti čudom gospodarstvenim i previše stegnula. To su malenkosti. Ja sam pokućja i odjeća i biserja za dvostruku cienu još pogodio, jer mi se i rukotvornici potužiše, da ti malo šta po volji biše, i da si ih dost nedvorno odpraviła.

Digitized by Google

Gospoja Polinara,

(zablenuto ga pegleda, na tihu.)

O čaru ljubavi, ti premažeš sve!

(Ruku mu prime — na glas.)

Oprosti, moj priatelju! ja sam samo na glavne potrebe mislila, a sada vidim, da budem morala i tebe u savišnom razsipanju našeg blaga još ustegnuti.

Polinar.

Ja se blaga lasno okanim, samo da se sve tvoje želje izpune. Tvoja nepricieniva ljubav svako drugo blago nadteče.

Gospoja Polinara.

O srdce vlastelno! ti meni sva raskošja ovog života pripravljaš. *(Zagrli ga)*. Ali — moj ljubiću! ti misliš malo odviše na moja ugadjanja. Tko zna? mogle bi i nas u dospitno obiteljske brige obuzeti. Zato valja i u budućnost malko zaviriti i s blagom pametnje vladati. Vidjet ćeš, kako ću se i ja odsele čuvati od svakog suvišnog tratenja, nu i ti bez velike nužde ne troši, što mnogim znojom tečeš.

Polinar,

(velom radostju — na tihu.)

Živio sinovče! već ptica oko šibike s veskom žuberi i poletuje. *(Zagrli ju — na glas)* Mila moja Zvanko! tvoje će htienje mene uvjek nadvladati.

(Na vrata njetko kuca, oba se ogledaju.)

Digitized by Google

Prizor XII.

Vlasuljar i priašnji.

Vasuljar,
(uz vrata zaviri.)

Je li dopušteno? *(Unidje)* Oprostite gospodo! po svoj kući sam tražio, da me tko javi, zaludu, sve zatvoreno, nidje ni žive duše.

Polinar.

Naprvo, naprvo, ništa zato, vi ste mojoj gospoji dobrodošao.

Gospoja Polinara,
(Polinaru.)

To ne može biti, moj priatelju, još doba nije za pram urediti. *(Vlasuljaru.)* Ja sam vas stopra u dva sata čekala.

Vlasuljar.

Pomilujte, sjajna gospojo, u to doba ja vas poslužiti ne mogu. Dostojajte pomisliti, da po uvjetu svaki dan oko po dana vama moj pohod učiniti imadem.

Gospoja Polinara.

Bezobrazni zanatlio! Šta vi doba podana zovete? Podan je vrieme objeda, a naš objed u tri sata stopra začne.

Polinar.

Jest, jest, to je posve naravno, da doba našeg objeda vaš podan biti mora. Ja vidim, da

Digitized by Google

vi za vašu službu malo marate. Mi lasno drugog vlasuljara nadjemo. S bogom — s bogom. Ljudi vašeg čina i obraza valja da se dvornii kažu.

Vlasuljar,

(ljuti pogled na gospoju hiti — na tihu)

O grdobni paune i tebi će se rep izkubsti.

(pokloniv se gospoji — na glas.)

Da li vi svjetla gospojo, ne znate, da će se danas u dva sata prekrasni drama vašeg gospodina otca prvom kušati, da još večeras i drugom povjerkom uz obraz mlogih slušatelja se za sjutranje predstavljanje odsudi, u kome i mene jedna strana dopade.

Polinar,

(Gospoji.)

Jest istina, zaboravio sam ti kazat, da je to danas odlučeno, jer dobrovoljnici misle, da ako večeras drama ugoditi bude, za sjutranju svetkovinu, na mjesto navještena prevoda, uprizoriti se bi mogo. Dotim — ja se slabo dobru uspjehu nadam.

Vlasuljar,

(naglo.)

Pomilujte gospodine! Mi svi dobrovoljnici već prvim pročitanjem drame tako uzradovani bismo izvanrednom pjesničnom udahu, koj u tom umotvoru vlada, da se ko bratja grliti i ljubiti začesmo.

Digitized by Google

Gospoja Polinara.

Šta — u oči mog otca?

Vlasuljar.

Jest, a on — ustegnuv svoje blage ruke, koje mi svi poljubismo, kano diete suze prolivaše i reče: presladka naknado iza tolikih muka, dosad protrpljenih.

Gospoja Polinara.

Ja doista dobrovoljnikom hvale dajem, ali — kako sudim, ovim mladićem je lasno skorupna čutenja ganuti. To sve kruha ne da, a moj otac za hranom uzdiše.

Vlasuljar.

Oprostite, ja po tom sudim, da vi dramu vašeg otca ne poznate. Tu imade hrane i za njeg i za ciel narod. Dopustite, da vam samo proslov probjesedim.

Gospoja Polinara,
(zlovoljnim obrazom.)

Jes' li i ti tog mnienja? Ti i tako poznaš dramu.

Polinar.

Iskreno ti kažem, da sam dva-tri puta počeo rukopis čitati, ali tvog otca slovo i govor teško razumiem, a kad se stopra čitanjem učiti moramo, to ti je velika tegoba, s koje znaljivost odmah omlohavi. Dotim — daj moj andjele, privolji, da nam pjesmu probjesedi.

Digitized by Google

Gospoja Polinara.

Ako te raduje i ako odveće duga nije, potrpiti ću se.

(Idje, pa sjede pred ogledalom, i počne si vlasi razredjivati.)

Vlasuljar.

(kožnati djepič s orudjem na stol blizu ogledala stavi.)

To je moja velika čast. Evo! *(Stupi do donje stiene)* Ja ko slavjanski mladić naglo unidjem. Ovako!

(Hrlo i mnogim ponosom naprvo koraći.)

Jest — jest, to san već nije, evo kovje
Razlomljeno — i mene slobodna
U mjestu, dje sad naše krasnoslovje
Uznosi sila duha narodna.
Na straži dosad preda silnim blagom,
Ja — uzdan čuvar, štitih prostran dom,
Kog od izdajstva 'zbavih mojom snagom,
Kad od svud bući ljutih striela grom.
Sad evo — bistra narodnost dozori,
Sad valj utvrdit sreće postanu,
Ko prije tielo, duh sad valj' da bori,
Njeg prosvjet stavnu hrani obranu.
To zato — mili puče! pomno traži,
Što um i srdce uljudnostju spo'i,
Puk, koji krasne pjesni vile blaži,
U sebi slavu budućnosti go'i.

(Pokloni se.)

Polinar,

(živo zapljeska.)

Krasno, doista vele krasno!

Digitized by Google

Vlasuljar,

(zanešeno.)

Živili — otačbine vjerni sini!

Gospoja Polinara,

(naglo se digne i naprvo potrkne.)

Šta bi tu krasno i radosno bilo! Dosti tužno je to, da mog otca uvjek ova pjesnična neman narodnosti mori, koja sve njegove nezgode uzrokovà i već do glada ga promuči. Neka naše vile pastirom služe. Ljudi izobraženi takvom mlohavom hranom poživiti ne mogu.

Vlasuljar,

(ne može, da jed ustegne.)

O nečovječna ćeri — i progonjena domorodna dušo!

Gospoja Polinara,

(razjarena za njim skoči i na vrata ga porine.)

Skutražni čobane, na dvor s tobom.

(Potrkne do stolića i vlasuljarev djepić sa željeznim orudjem za njim hiti. Polinar, koj sve po njeinom načinu radi, naglo i ogledalo zgrabi, ter i to za Vlasuljarom tako hiti, da se iza vrata razbije. Gospoja Polinara uz to kano ukamenita postoji i u njeg viri. On ju sa svim pokojom gleda.)

Gospoja Polinara.

Za boga! jesi li poludio? Šta to djelaš? Ti si veliku štetu učinio.

Polinar.

A šta je meni do štete stalo! Ja samo tebe sliedim i tebi zadovoljeti žudim, uvjek po tvom

Digitized by Google

izgledu postupajući, jer ti si moje jedino blago, meni baš i u griehu svejednako drago.

Gospoja Polinara,
(kano zabučena postoji.)

Baš da sam i ja kad i kad odviše žestoke čudi. Vidim, da se tako obstati ne može. Zašto bo do nužde jest, da se ponješto umnie obziramo i tu našu nepridnu naglost izkrčit počnemo. I ti, moj priatelju, varuj se tako opakih čina, pače, molim te, spomeni mi odmah to razbijeno skupo ogledalo, ako me ikad još tako razdraženu vidiš.

Polinar,
(vele radosno — za sebe.)

O moj mili sinovče, evo prvog voća iz voćnjaka tvojom rukom zagojenog.

Gospoja Polinara.

Što si se zamislio?

Polinar.

Ništa, ništa, golubice moja. Mislio sam, kako ćemo sada, da ne gladujemo!

Gospoja Polinara.

Valja da se u gostionu potrudimo.

Polinar.

Kako ti drago, ali meni se čini, da se o tome mlogo pogovarati bude, jer baš još uikakav drugi pohod učinili niesmo. Bolje bude, da se

Digitized by Google

ja odmah odpravim i objed amo donieti dam. To se lasno opremi.

Gospoja Polinara.

Imadeš pravo. Idji, pa u jedno gledaj, da kog vriednog slugu iztražiš. Za sobičaricu pusti, da ja mislim. Muži u tom poslu samo po krasoti sude, dočim se krasne uvjek o sebi brine, a za službu, gospoji potrebnu, malo mare.

Polinar.

Ti na sve umnu opazu vraćaš. Nu morda koju hromicu ol šarovitim obrazom nadarenu najdjem. Za sada bi dobra bila. Dakle zatvori vrata, promisli da si sama u cieloj kući. Ja se i tako za malo vratim. Pa da se baš i šta izvanredna pripeti, lasno uz prozor kog dozovneš.

(Prime joj ruku — ona ga zagrli.)

Gospoja Polinára.

Moj ljubezni priatelju, tvoje milo pouzdanje i tvoje krieposti nadaruju me svedjer većom srećom i moju će ljubav uvjekoviti.

Polinar,

(razkošno.)

Ja inog blaga na svietu i ne tražim.

(Uzme klobuk i naglo odidje. Ona za njim vrata zaključa, pa na posjedaču sjedne i uzme knjigu, da čita. Uz to zastor pade.)

Svrha drugog Čina.

Digitized by Google

ČIN III.

Prizor I.

Ista soba kano na svrhi drugog čina.

Gospoja Polinara,

(sjedi ko prije na posjedači. Dobnik udara četiri sata. Ona prestrašena hiti knjigu na stol i skokom naprvo stupi.)

Što je to? za boga! četiri sata, pa još Polinara ne ima. To ga njeka velika nezgoda zaprieči, da kući ne može. Šta budem čuti? Mene dotim i glad već mori i ne znadem, kako je to, da ključe za spremu ne nadjem, da se i čiem zasitim? Nu — i to je naravno, jer se za kućevne stvari još pobrinula niesam, pa sad o njih ništa i ne znadem. Nije drugačie, treba sili kloniti se i kog na pomoć dozvati.

(Dočim okno otvara.)

Morda koju poznanu osobu po sestru poslati mogu. Eno — baš one uboge, koju po vidjenju poznajem.

(S prozora pogleda i na dvor zovne.)

Čuj, babo! čuj, dojdji k meni gore, zaslužiti ćeš si šta. (*Zatvori okno*) Ali — kako ću sada

Digitized by Google

sestru zvati, koju jutros tako raztuženu odpravih! Ah — to nije ništa, ona je mekana srdca i sržbe ne čuti.

(Otvori vrata.)

Stupi amo, babo! *(Uboga s torbicom na plecih unidje)* Učini mi tu ljubav, idi mojoj sestri i zamoli je, da odmah k meni dodje.

Uboga.

Znam ja vašu sestru, ko vi moju tugu i nevolju.

Gospoja Polinara.

Oprosti, smutjena sam. Meni se činilo, da sam te često u kući Slovina vidjevala.

Uboga.

A kod moje milostive Dore. Tko tog andjela nepozna? Ona, premda malo manje od mene sirotica, svake mi subote daruje što, nu istom danas ne imaše ni kusa kruha, niz oči joj udari rieka suza, kad mi javi, da im svega nesta, i da ih sama božja milost od propasti izbaviti može, jer od sveg svieta zapuštjene, ljuti ih glad već pritisnu.

Gospoja Polinara,

(prepane se i obraz u ruke krije — za sebe.)

Svemogući oprosti! Otac i sestra gladom promučeni, kojeg žestoću sad i ja počutjeti usiljena sam. O nesretne mene, koja nebrižljivo srdce nemarom i oholostju zasliepiti pustih!

Digitized by Google

(Na glas.)

Teci — za boga — i vidi, da mi odmah sestru dovedeš. Evo ti za trud — *(idje do stola i hoće da iz djepića novce izvadi, nu ovog ne nadje. Uplašena i zamišljena naprvo stupi)* Kako je to? U mom djepiću biaše novca, pa sada ga ne ima. To jadna službad već do tud svoje ruke pruži.

Uboga.

Vi velite, da je Dora Slovinova vaša sestrica. To se vi sa mnom samo rugate. Niesam vas nikad ondje opaziła. Nu istina i bog! to se dosti puta dogodi, da gospoda s ubogim rodom ne slažu, i da se njemu posvud izmaknuti znadu, al opet sestru i otca tako odstraniti, da gladuju, dočim vi u obilnosti živite i morda na ptiće i psiće više stratite, nego oni na sve životovanje, to je doista muka i pomisliti. U nas siromaha, tamnostju potištenih, takove obiesti do duše ne ima.

Gospoja Polinara,

(uz govor digne plaho glavu i hoće da sržbeno odgovori, nu odmah se ustegne, oči na tle hiti i na tihu reče:)

Ovo su rieči naravne prostote i neizopačene čudi, dosti podbodive, da moju, komaj probudjenu saviest razbistre.

(Naglo suzne oči otare — na glas.)

Moja babo, ti ne znadeš, koja zapletenost takove tuge uzrokova. Nagli se, da mi Doru amo uputiš, zar ne vidiš, kako mi grozne suze iz očiju rone.

Digitized by Google

Uboga.

Pomilujte, krasna gospojo, meni se vidi, da se ove vaše suze samo njekim sakrivenim jedom s očiju toče. Ne bi rada na mjesto uskrsa služiti Nikolj dan i moju Doru u koj rug podvoditi. U nas ubogih već i suza nestalo, zato prave od krivih komaj razlučiti znamo. To jedno vam kažem, da kad Dora zaplače, grč mi srdce stisne, pa sve mi tielo trepti, dočim me vaša tuga baš pravo ganuti ne može.

Gospoja Polinara,

(naglo prsten dragim kamenom nadkovan s prsta skine.)

Evo ti vjerne znameni, da se mojoj sestri molim, neka k meni brzi.

Uboga,

(uzme prsten.)

Ako je tomu tako, to sada već ne dvoumim. Dakle dopustite, da moju torbicu ovdje položim (*stavi torbicu blizu vrata*). Baš nije težka, jer sam danas dosti malo naprosila, nu opet bez nje laglje poskočim. A va! da ljudi bogati znadu, kojim gorkim znojom sirote hrane dobivaju, mnokrat bi prije hljebe, nego krute rieči, ko kamenje raneće, na njih metali.

(Ove zadnje rieči već izlazeć proreče.)

Gospoja Polinara,

(za njom opet vrata zaključa i nemirno po sobi korači.)

Moj rod gladom promučen, a ja nesviestna tisuća za malenkosti razsipah. Ne — to na dalje ne budi. Ako i um već na svoju odsudi, valja i srdce svjetovati, je li šnjime slaže. —

Digitized by Google

Ali — koja to nesreća Polinara drži, što me u toj nemoći pusti. Eno — već tmina zapada i strah me hvata. Ako sestra skoro ne dodje, od glada poginuh.

(Ogleda se kano da šta čuje, uz to vidi torbicu, do nje skoči, razveže ju i kus prosjenice izvadi, ter u nju pohotno zagrize i naglo blaguje, sve po malo govoreć.)

Koja sladost! koja utiešenost! Moja babo, da ti vidiš, kako mene sada tvoje siromaštvo pomaže i kako ću ja mojih prošasnih dana himbe ubjegnuti. Oprosti moj otče, sad ja stopra sve mrkle magle vidim, koje se pred mojimi oči poljegoše, da mi svaki bistri pogled u tvoje tužno srdce priečiše.

(Čuje se na vrata kucati, ona po malo i sve jeduć do njih stupi.)

Ava! kako će se sada Polinar začuditi, baš ću mu kazati, kojom me hranom pita, i on će ju morat pokusiti.

(Jače se pokuca.)

Po malo — po malo, i ja sam dosti dugo čekala.

(Otvori vrata, Dania unidje.)

Prizor II.

Dania i predinja.

Gospoja Polinara,

(kako Daniu ugleda, kano zablenuta postoji. Kus kruha joj na tle pade.)

Vi ovdje?

Digitized by Google

Dania.

Vaše bliedo lice zadosta mi kaže, da vašu nezgodu već doznaste.

Gospoja Polinara.

Nezgodu? to doista silna nezgoda biti ima, koju vi meni naviestiti hrlite, jer se dosti nepriazno razstasmo.

Dania.

Pustite svaku uspomen o prošlosti. Nesreća sadanja i vas žalibože — na toliko obujme, da pomnju dosti tvrdu samo vrh tuge budućnosti držati smo usiljeni.

Gospoja Polinara.

Za boga! izustite, koje zlo Polinara snadje?

Dania.

Ljuta vam vatra tvorilnicu sa sviem blagom razori.

Gospoja Polinara.

Vaj meni! koj tužni dogodjaj? A kamo Polinar?

Dania.

On se, bezkrajno ožalostjen, od mene razstavi, uputiv me k vami, da vam odmah ove turobne glase nosim.

Gospoja Polinara,

(pomisli — za sebe.)

Što sada? Moja je tretjina uslobodjena. Na svaki način valja razborno postupati. *(Na glas).*

Digitized by Google

A zar Polinar misli, da ja tako ljutu zgodu ne bi volila iz njegovih usti čuti?

Dania.

Do nužde mu biše, da trgovačke račune do dna progleda, jer razdiel imetka, pa i drugi njeki gubitak s ovom nesrećom težke će posljedice dogoniti. Lasno se razsudi, da trgovac, koji toliku svotu zaručnici daruje, uz mlogu tratnju u malo dana svoje snage mori, propast blaga mučno izpričati može. Dotim ja ne dvoumim, da ćete vi s vašimi obveznicami pomoći, da se tvorilnica opet sgradi, i tako svaka dvoumost vjerovnikom utaži, koji bi opostano, videć da se načini za sgradju ne nalaze, svi skokom odplatu duga zapitali.

Gospoja Polinara,
(u sebi se boreć — na tihu.)

Svim time to ne budi, da on s mojim blagom gospodi.

(Na glas.)

Ja samo s Polinarom moje kućevne posleve razsuditi i dovršiti možem. Dotim — ja mislim da on svoje ruke neće tako lasno na moje blago pružiti i da se i sinovcu pristoji, u pogibeli takvoj pomoćno priskočiti. Na svaki način, meni svjedoka u mojih domaćih uredbah ne treba.

Dania,
(za sebe.)

Još se ne da ukrotiti. *(Na glas)* Da vi nemilo zgodjenom sobćeniku na pomoć ustanete

Digitized by Google

i uljudnostju popravite, što prot nami kriva učiniste, i ja bi tad s moje strane mloga žrtvovao, da se njegvo častno ime ne pohuli. Već ste otca i sestru i mene krutim načinom odstranila, pa sad i za supruga oslobod — kako vidim ne marite. Budi! I ja idjem, da moje posle po tom mnienju sporedim. Uživajte sretno sve naslade, koje takvim znojem zadobljeno blago običajno pruža.

(Hoće da odstupi, ona u saviesti zbudjena zatrese se i obraz rukama krije.)

Gospoja Polinara,

(za malo rukom mu mahne.)

Čekajte — postojte! ne uztegnite mi sluh još za malo.

(Dania postoji — na vrata se knca.)

Evo Polinara!

(Trkne k vratim, na koja Dora i Uboga unidju.)

Prizor III.

Dora, Uboga i prednji.

Dora,

(ugledav sestru, prepane se, pa u mah ju živo zagrli.)

Za boga! Zvanko! što te tako izmuči? ti si bolna.

Gospoja Polinara.

Da ti znadeš, koje muke već od podneva

Digitized by Google

protrpiti morah. Ali mene dopada, sili kloniti glavu. Ti dušo nevina oprosti mojoj jutros nepromišljenoj naglosti.

Dania,

(za sebe.)

Oj oj! koji su to sladki glasi? Neka — neka, još nije rana dost krvava.

Dora.

Moja mila seko, ne misli, da sam ja moju ljubav od tebe ikad odvrnula, znajuć da tvoje srdce, ako i za čas pomrklo, naravnu svoju bistroću opet zadobi.

Gospoja Polinara,

(nagle.)

Reci mi, za boga! dje je naš otac?

Dora,

Nesretan. Ne mogu ti kazati, kuda sada tumara, da koju zaslugu steče. Nas je danas tako gorka nevolja dopala, da već i kruha u nas nesta.

(Dania i Gospoja Polinara plaho se prepanu.)

Dania,

(naglo zavapi.)

Što je to? Na to pomislio niesam. Dore moja! Kako si to mogla mojem srdcu zatajiti.

(Ljuti pogled na Gospoju Poliuaru svraća.)

Ako objestna hćer sladoću takve pomoći ne uzpozna, zašto si meni to raskošje ustegnula,

Digitized by Google

barma u smisli, da se od našeg roda sramotan dogodjaj odvrne.

Dora,

(tupo u sestru gleda, koja živu bol u sebi kaže.)

Propast ukinù mi rieč.

Uboga,

(blizuć se Gospoji Polinarevoj.)

Oprostite, sjajna Gospojo, evo vam dragi kamik, mene brige drugamo zovu.

(Pruži joj prsten.)

Gospoja Polinara,

(sva raztužena.)

I ti, koja menì prva obiest moju predoči, učiš me, da krieposnu dušu blago ozlobiti ne može, jer mi zlato vratiš, koje si lasno osvojiti mogla, dočim ja, ohola u mojoj izobraženosti radi blaga svoj rod i svoje srdce na toliko očemerih.

(U sebi se ljuto bori, za malo — odlučno.)

Budi mi ovi dan izgled vjeran za uvjek.

(Krene se Danii.)

Oprostite mojoj dosadanjoj lasnodušnosti i vjerujte, da već nikakva jasnost ne bude mogla moje čudi i moj um pomrčiti. Brzite, što više možete, da otca i Polinara amo dovedete, da i oni zaborave svaku uspomenu moje nesretne prošlosti, da mi oproste i ljubav na dalje ne ustegnu.

(Dora ju raskošno zagrli.)

Digitized by Google

Dania,
(ruku joj ljubeći.)

O presretna sata mog života! Evo me za malo opet s vami, da se svi ujedno preopravljenoj sreći radujemo, jer se svako ino zlo lasno predobi, kada blaga jednočudnost obiteljom zavlada.

(Naglo odstupi.)

Prizor IV.

Prednji bez Danie.

Gospoja Polinara,
(Ubogoj)

Drži prsten u spomen pomoći, koju tvoj hljeb i tvoje proste rieči meni dodaše.

(Potrkne i digne kus kruha, koji na tlih osta, te ga na stol stavi.)

Znamen ovaj budi mi opomena na taj velemožan prizor!

Uboga,
(joj ruku poljubi.)

Svemogući svoju milost ne ustegne, dok joj se nadamo. Vaš dar biti će mnogim nesretnikom sladka utjeha. Ja ću ih bolje podieliti, nego po običaju to gospoda znadu, jer ne slute, dje su najdubje rane siromaštva.

(Uzme torbu i odlazi.)

Digitized by Google

Dora.

Ja sve te dogodjaje još pravo ne razumim, prem da sam čula već o Polinarevoj nezgodi dosti tugotno govoriti.

Gospoja Polinara.

Dočim nas vatra osiromaši, ja nesviestna svu kuću prevraćam i tisuća za ništarie tratim, pa još i njega na grieh priklanjam. Ah! to je božja poraza, koja me smrvi. *(Kano da u nesviest pada).* Slaboća mi oči zamagli. Od jutros mi je prosenjak jedina moja hrana.

(Dora ju vodi hitro do sjedila.)

Dora.

Za boga, kaži mi, dje ti je voda ol koj miriš?

Gospoja Polinara,
(po malo se oporavlja.)

Toga ne ima. Svu sam službad danas odgnala, niti mogu igdje sad ključe naći, a Polinar, kog ljute biede stigoše, svoje težke poslove izvan kuće opravlja. Sva me ta današnja nevolja uči, kako tužno zahodimo, kada se i u prostih svakdanjih djelih uljudnosti okanimo. *(Digne se).* Sad nije doba o tome mozgati, daj, uputimo se i mi odmah, da otca nadjemo.

Dora.

Kamo misliš, da u doba noćno same izlazimo. Dosti da ga Dania traži, on će i njeg i Polinara laglje naći.

Digitized by Google

Gospoja Polinara.

O moja seko, izkaži mi vaše muke, da upoznam tim većma moje griešno ponašanje i da se uz njegovo plašilo pravo i stavno pokajem.

Dora.

Sada tvome razbistrenom srdcu toga ne treba. Nu to bi božja odsuda, da mi danas jednakom nezgodom udareni bismo! I nas ljuti glad već pritisnu, od kojeg nas uboga oslobodi.

Gospoja Polinara.

Vi nedužni trpiste, dočim ja radi grehotnog ponosa nesreću sama sebi sagradih. Ali — kaži mi, kako se to u vas skobilo?

Dora.

Svake ine pripomoći lišeni, gojismo jutros još nadu, da će nas knjigar odkupom jednog rukopisa pomoći. Zaludu! Otac o podne kući dospjevši, blied ko mrtav, oznani mi, da hrane ne ima. Uz to umoran na sjedilo pade i komaj reče — "traži, pomozi, glad me pritište." Kako to izrekne, sruši se zamantran na tla. Ja zavapim, uz vrata skočim, eto ti moje starice, koja nam odmah pomože.

Gospoja Polinara,

(veoma raztužena.)

O bože! oprosti hćernoj zlobnosti, kojom zaslienjena takvu tugu priečiti ne mari.

Digitized by Google

Dora.

Ti ni pomisliti mogla niesi, da takove nevolje na nas navaliti mogu.

Gospoja Polinara.

Baš u tom i jest zloba objestne duše, da svoje samo svevolje pitomi i za tudja prava i zahtievanja ne haje. A to otac i sestra biše, kojim moja opakost tolike rane zadà. Ne mogu se upokojiti, dok od otca oprost ne zadobim.

(Malo pomisliv — naglo se uplaši.)

Oj tužnu mene! on htjede morda nemoćan i već nesviestan svoje čemerne dni — vjekovitom noćju promieniti.

Dora,

(nevoljno.)

Sestro! dje ti je vjera i zavjera u pomoć božu, koja srdce krieposno nikada ne zapusti? Naš otac bi volio sve muke ovog svieta podnositi, nego dušu tako omrznim djelom izgubiti, koje brižnoj obitelji vječnu tugu i sramotu naprti.

Gospoja Polinara.

Pravo imadeš. Ja zaboraviti mogoh nesretna mojom lasnovjerom i na ova sveta čutenja, koja nevinu dušu u svakoj nezgodi kriepko drže.

Dora,

(kano da šta čuje.)

Evo — već njeko dodje — to je Dania.

(Dania naglo ulazi.)

Digitized by Google

Prizor V.

Dania i prednje.

Dania,
(kako udje.)

Veselo — Gospoje, veselo! Evo pomoći i radosti sa svih strana. Opremite se i sliedite me da priatelje u kući vašeg otca ljubezno zagrlimo. Radujmo se pristupajućoj sreći punim srdcem.

Gospoja Polinara.

Koje raskošje! što mogaše tako naglo sve naše tuge oddaleèiti?

Dora.

I mila otca želje ispuniti?

Dania.

Vrieme sad ne trpi, da vam o tom sve prikladne zgode oglasim. Ladinja je svu našu sreću uplodio. On znaše i to, što se vašeg otca tiče, tako složiti, da će se igrati za sutranju narodnu svečanost njegov drama. Odbor iza mnoga umna i neumna dvomisli na svrhi privolji, da se zadnja povjerka igrokaza večeras u kazalištu izvede, koja u lice množine slušatelja tako jasnim uspjehom bi okončena, da po sveobćem sudu, dobrom riečju, a po strani i silom — odbor prignuše, nagradu 100 cekina odmah izplatiti. Kako se ja s Ladinjom sretoh, zakliknu mi, da vas u čas k otcu do-

Digitized by Google

vedem; komaj to reče, već i čusmo u bližnji prizorišta ime Slovina gromovitim pleskanjem slavonosno zvati. Ladinja naglo odstupi i još mi zaviče: hrlite, ja dotim sve ostalo u kući sporedim.

Gospoja Polinara,

(uzme pospješno velu maramu na poslonici ležeću.)

Evo me s vama.

Dora,

(Danii.)

Sva naša harnost ne može dostignuti vaše milosti.

Dania,

(joj ruku prime.)

Tko to vjerno čuti, više daruje, nego moje srdce pita.

Gospoja Polinara,

(prime Doru za ruku.)

U moje ime i u znamen naše vjerne ljuvezni, daj mu cjelov, kog ti sutra ko mladoženja vratio bude.

Dania,

(zaneseno.)

Da bezkrajnu sreću zatečem.

(On nakloni pred Dorom glavu, ona mu čelo ljubne, obim ruke poljubi, počim sva trojica odu.)

Digitized by Google

Prizor VI.

Soba u Slovina

(iznova urešena. Na strani pred oknom krasna pisarna. Sluge Polinara novu poslonicu pred nju metnu. Ladinja unidje, glavu s kamika sklesanu u ruci držeć. Sluge na dalje sve po sobi uredjivaju.)

Ladinja i Sluge.

Ladinja,

(kamnoglavu na pisarnicu stavi.)

Evo tutu stoj, mila sliko, koja svjedočiti budeš, da i u nas imade muževa, koji častiti ume prave vriednosti tvoritelja narodne prosvjete. Neka te jednoč ukriepi ovaj već prie pripravljeni znamen počastjenja i priateljstva.

(Sve u sobi progleda — dotim)

Prvi Sluga,

(drugom slugi.)

Dakle mi smo uslobodjeni pred gospoju opet stupiti. Kažu, da se je sada posve učovječila.

Drugi Sluga.

U istinu — meni bi draže bilo, da opet malo poludi, jer rad toga dost dobre ruke od gospodara dobismo. Sada valja da kojim drugim putem tražimo, da se šta po strani zasluži.

Ladinja,

(naprvo stupiv.)

Tako — moji priatelji, sada dohodnike vani dočekujte i pomnju imajte, da se odmah jasna

Digitized by Google

večera pripravi, jer kad i kad i gospodu glad pritisne.

(Sluge se naklone i odidju.)

Ladinja,

(po sobi koraca.)

Kako mi srdce veselo trepti, da to od davna zažudjeno doba iza tolike nesloge i raspre jednoč sretno doživismo. A va! kako ovi tužni ljudi, na mjesto ljubiti se, medju sobom se udilj bezumno bore, kano da im vrag kašu mete. — U riba običajno veća manju požderе, ali to nedvoumno o tome stoji, jer je ova zvjerad mrzle krvi. To dakle i u čovječem srdcu njeki ledeni stožer se učini, koj se nikako raztaliti ne da.

(Kano da obćinstvu govori.)

Moj čovječe! ja ću ti kazati, zašto se taj kus leda u tebi raztopiti ne da. Ti si po sebi maljahan sviet, a um ti je sunce, koje bi ti do dna srdca zasinuti moralo. Nu što nad barami i ponori i sunce služi, kad mu zraci kroz guste magle i nadstojeće hridi prosinuti ne mogu. A ove su bare i pećine tvoje, priesnim seboljubjem odgojene divje strasti, koje se do moždjana dižu, tako, da blaga prosvjeta — milosni dar nebeski, malo koje srdce do dna razgrije. Pa kako ćeš, da to bude, dok se ljudi više za trbuh, nego za glavu i dušu staraju? Nu — valja nam se potrpiti, morda dostupni još moćnii zraci i taj nesretni stožer dohite! Ja sam već i sliepca čuo reći: vidit

Digitized by Google

ćemo! Dakle što nam ino ostaje, nego da i mi rečemo: Ustrpimo se!

(Na dvoru se gromotna klika diže.)

Živio! živio! Slava Slovinu!

Ladinja.

Evo ih, veselim glasom slavovanja.

Prizor VII.

(Slovin u naručju svojih ćeri, Polinar, Dania u ruci lovor-vienac, unidju. Pred otvorenimi vrati postoji puk.)

Svi.

Živio Slovin, naša Slava!

Slovin,

(prema puku.)

Dosti, dosti, mila moja bratjo! Vi ste me počastili puno više, nego mene dostoji. Primite iskrenu moju harnost ujedno s očitovanjem, da ću sve svoje snage svetoj vili, naše slovo štitajućoj, uvjek neumorno pokloniti.

Puk (zavapi.)

Živio — živio — živio!

(Zatim odstupi i vrata se zatvore.)

Slovin,

(k Ladinji potrkne i živo ga zagrli.)

O mila moja dušo! Sve je to iztvor tvoje pomnje i tvog blagosnog prijateljstva.

Digitized by Google

Ladinja.

Što biti mora, nikakav opor na svietu ne zaprieči, kad od blage naravi u svoje doba voće dozori. A nevremenom valja da se ustrpimo, dok se nebo zajasni. Al evo — *(na okolostojeće kaše)* svi pridno pripomogoše, da se ova naša sreća jednoč učvrsti.

Gospoja Polinara,

(Danii priazno desnu pruži, koju on prime.)

Veledušni sine i blagovjerni priatelju! tebi sva čast i dika. *(Sklopi mu ruku sa desnom Dore)* Vaša će vlastelska i čutiva srdca našu budućnost usrećiti.

Slovin,

(nad njimi desnu pruži.)

Blago vaše sjedinjenje biti će božom milostju nadareno.

(Dania i Dora ruke Slovina poljube.)

Polinar,

(svoju gospoju za ruku prime.)

A ti, moj andjele! prosti nam nemilost našeg tajstva, nu samo to ne misli, da sam i ja sporazuman bio, tebe do glada promučiti i tim najljutjim liekom tvoju bolest izkrčiti. Znali su, da to moja ljubav podniela nebi, zato su i mene tvrdo prevarili.

Gospoja Polinara,

Kako ranjena srna, kad joj strielu iz grudi izvučeš, da ju od smrti izbaviš, tako i ja tebi

Digitized by Google

i svim ovim prijateljem na svidjenju moje zavedene duše, zavjek harna ostajem.

(Naglo k otcu skoči i njeg ruku ljubne.)

Tvoj oprost moj život ublaži.

Slovin,

(ju milo zagrli.)

Moja je sada otčina sreća bezkrajna.

(Kako se odvije, opazi nove urese u svojoj sobi, skoči k pisarni, zavíri na kamnokip i zablenuto postoji.)

Bože moj! Što je to? Moji prialelji! vi ne znate, da moje slabe prsi toliku radost podnositi ne mogu.

Ladinja,

(uzme kip i čita mu na dolokraju ukljesana slova.)

" Slovinu — narodnom pjesniku — harni prijatelji. „

(Stavi kip na pisarnu i na Daniu i Polinara kaže.)

Tvoritelji ove radosti jesu i oba tvoja zeta, koji, kako bi prvi put pročitan drama, sa svimi našimi dramatičnimi dobrovoljci, ovaj poklon, već mnogo prije od mene naručen, tebi posvetiti odlučiše.

Slovin.

O moja bratjo! uputite me, kako se može podnieti toliko veselje?

Ladinja.

Moj brajko! potrpi se, pa ćeš vidjeti, da se sreća laglje podnosi, i manje postoji, nego nesreća.

Digitized by Google

Slovin.

Živila tvoja blaga poslovica! Dotim ne dvoumim, da moja sadanja zadovoljnost od mene već ne pusti, jer najdublja rana, koja mi srdce do dna zažga, već zavjek ubrizgoti.

(Prime gospoje Polinare ruku.)

Povratom djetinske vjerne ljubavi i kreposti, sva mi budućnost bistro zajasni.

Gospoja Polinara,
(mu ruku čutivo poljubi.)

O moj otče! tvoj blagoslov budi mi sidro, koje me svakim nevrèmenom na čvrstom dnu krieposti držati bude.

Dania.

Evo nas na svrhi svih sretnih i zadovoljnih. *(Polinaru)* Samo nezgoda o vatri još za mala našu radost smeta.

Polinar.

Tvoja ljubav i ovu tugu već oporavi. Kad i kad i nesreća pravi put sreći kaže.

Dania.

Sada je doba, da se i o tom oveselite. Mjesec dana prije vatre, osigurah tvorilnicu sa pedeset hiljada forinti kod uslobodilnice ognjene štete. Sutra će se sva svota izplatiti.

(Svi se začude.)

Digitized by Google

Polinar.

Je l' moguće? O presretna mene! *(Žestoko Daniu zagrli).* Sad veselo do smrti, jer vidim, da me sreća na dlanu nosi i da dobri priatelji na prud moj sve oprave, i u kući i na dvoru — za mene svaki posao pridno okonče.

Ladinja,

(Naprvo stupi, občinstvu klonjen, kako i ostali predstavnici).

Sve na svietu dobra sreća razdariva, samo jedno ne, a to jedno jeste: vaša blagovoljnost. Nu mi se medjutim nadamo, da obiest žene izliečiti teži je posao, nego li vašu milost ganuti, koja dobro htienje u ovom radosnom igranju, na mjesto dobra čina, blagodarno prime i nas pod zlatim štitom sjajne narodnosti braniti bude.

SVRHA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

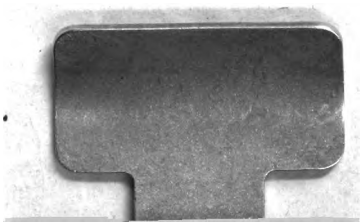

Digitized by Google

J 22139